

AKADEMİK BÜLTEN

Cilt: 9 No: 2 Yıl: 2011

AKADEMİK BÜLTEN

Cilt: 9 No:2 Yıl: 2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Editörün Notu	1
Yüksek Öğretimin Yeniden Yapılandırılması ve Rektörlük Seçimleri	2-9
Üniversitemiz, Ayrıcalık ve İmaj Sorunu	10-13
Üniversiteden Haberler	14-15

EDİTÖR'ÜN NOTU

Değerli Üyemiz,

Yeni eğitim – öğretim yılının başlaması dolayısıyla, bir buçuk ay önce sizlere seslenmiştik. Bu tarihten sonra hepimizi acıya boğan gelişmeler yaşandı. Önce PKK terörünün hedef gözetmeyen saldırıları, ardından Van'da yaşanan deprem felaketi ülkemizi derinden sarstı. Yaraların en kısa sürede sarılması, en büyük dileğimizdir.

Akademik Bülten'in yeni sayısı, bu yıl sona ermeden yayınlanacak son sayıdır. Bültenimizin sayfaları, bu sayıda da yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ile Üniversitemize ilişkin konulara ayrılmış bulunuyor.

Bundan sonraki sayılar için, okur ve yazar olarak aktif katkılarınızı bekliyor, geçen hafta layığıyla kutlayamadığımız Cumhuriyet Bayramınızı ve yaklaşan Kurban Bayramınızı kutluyor, sağlık ve esenlikler diliyorum.

Sevgi ve Saygılarımla.

Editör

Prof. Dr. M. Tuba ONGUN

“YÜKSEKÖĞRETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI” ve REKTÖRLÜK SEÇİMLERİ

“Yükseköğretim Reformu” ya da “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” girişimleri, 2002 yılı sonlarına ve AKP iktidarının ilk aylarına uzanır. Konunun iktidar açısından ne kadar önemli olduğunu anlayabilmek için, Yükseköğretim Reformu’nun Birinci AKP Hükümetinin Acil Eylem Planı içinde yer almış olduğunu anımsamakta yarar vardır.

O günlerde iktidarın “Yükseköğretim Reformu” girişimleri, kamuoyunda genellikle türbanın serbestleşmesini ve üniversiteye giriş sınavlarında meslek lisesi – ve bu arada İmam Hatip Lisesi– mezunlarına düşük katsayı uygulanmasına son verilmesini amaçlayan çabalar olarak değerlendirilmişti. AKP iktidarının ilk Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu ile daha sonra onun yerini alan Hüseyin Çelik tarafından başlatılan girişim ve hazırlıklara, Yükseköğretim Kurulu’nun destek vermemesi ve siyasal ortamın fazla elverişli olmaması nedeniyle çalışmalar yarıda kalmıştır.

Değişenler ve Değişmeyenler

Geçen üç yıl içinde üniversiteler açısından neler değişti? Çok şey; neredeyse değişmeyen bir tek 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu kaldı! Değişenlerin başında rektörleri atayan Cumhurbaşkanı geliyor. Onu, YÖK Genel Kurulu’nun yapısı izliyor. Ardından sırayı, yıllarca sert tartışmaların öznesi olan katsayı uygulaması alıyor. Türban konusu ise, yeni bir yasal düzenlemenin yapılmamasına karşın, 2010 tarihindeki Referandumdan sonra önemini büyük ölçüde kaybetmiş görünüyor. Bu olgunun önemli bir nedeni, daha önce bu konuda iktidara karşı Anayasa Mahkemesi’nde dava açmış olan ana muhalefetin tutum değişikliğidir.

İktidarın 2007 yılındaki seçim zaferi ve 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa Referandumundan sonra, “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” tekrar gündeme girmiştir. Bu amaçla kurulan bir komisyonun, 2011 Genel Seçimleri

sonrasında çalışmalarına hız verdiği ve hazırlanan taslağın son şeklini almak üzere olduğu gelen bilgiler arasındadır.

Fazla Merak Edilmeyen Değişiklikler

Yeni Taslak'ın, yükseköğretim sistemini önemli ölçüde değiştireceği belli olmuştur. Yeni yapılanmanın temel felsefesi, 1999 yılından beri benimsenmiş olan AB'nin Bolonya (yazılışı Bologna) ve Lizbon Süreçlerine dayanmaktadır. Buna göre eğitim, küreselleşme olgusunun dayattığı gereksinimlere göre, rekabet gücünün artırılmasını hedefleyen bir anlayış uyarınca yapılandırılacaktır. Dolayısıyla **piyasa aktörlerinin yönetim ve denetimde** etkinlik sahibi olması zorunludur. “Bunun araçları da Anglosakson tipi mütevelli heyetleri oluşturmak, performansa dayalı bütçeye geçmektir”¹. Üniversitelerin devlet üzerindeki mali yükünün hafiflemesi, kendi kaynaklarını yaratması, bunun için sanayi ve yerel yönetimlerle işbirliğini yoğunlaştırması, özel üniversitelerin teşviki, öğrencilerin üniversitenin ‘paydaşı’ müşteriler olarak algılanması, yeni liberal yaklaşımın öğeleri arasındadır.

Akademik Bülten'in bundan önceki sayısında Yeni Yükseköğretim Modeli'nin ana hatları vurgulanmıştı. Bunların birçoğunun, öğretim elemanlarınca çok az konuşulması ilk bakışta şaşırtıcı gelmektedir. Örneğin performansa dayalı sözleşmeler öğretim elemanlarını ilgilendirmiyor mu? Bu sözleşmeler hangi kriterlere dayanan performans ölçümleriyle yapılacaktır? Bu kriterleri kimler belirleyecektir? Devlet üniversitelerini, aynen özel vakıf üniversiteleri gibi mütevelli heyetleri yönetecekse –ki öyle olması kesindir– bu heyetlerde kimler yer alacak ve hangi kesim, anlayış ve görüşlerin temsilcisi olacaktır? Yetkili rektörün yerini alacak yetkili kurullar kimlerden oluşacaktır? Ders programları nasıl belirlenecektir? Performansa dayalı bütçe uygulaması öğretim üyelerine ne gibi yükümlülükler getirecektir? Sorular artırılabilir. Ancak belli olan bir gerçek varsa, bu da öğretim üyelerinin rektör atamaları dışındaki konulara oldukça ilgisiz kalmalarıdır.

¹ Gümüş, Adnan; “Üniversiteleri Avrupa Yükseköğretim Alanına Bağlamak: Gürüz, Teziç ve Özcan Dönemleri Arasındaki Benzerlikler”, 5. Üniversite Kurultayı Kitabı, Orta Doğu Öğretim Elemanları Derneği, Ankara, 2011, s. 76.

Rektör Seçim ve Atamaları Neden Önemini Koruyor?

Yeni Yükseköğretim Yasası taslağı ve onun öngördüğü Anayasa maddelerindeki birkaç değişikliğin geleceğı, önümüzdeki aylarda belli olacaktır. Anayasa değişikliğinin gerçekleşmemesi, yasanın çıkmaması ve gerekli kurumsal düzenlemelerin yetişmemesi durumunda, 21 devlet üniversitesinde rektörlük seçimleri 2012 yılı Haziranında yapılacaktır. Seçimlerin yapılacağı üniversiteler arasında Gazi, Ankara, ODTÜ, İTÜ, Ege, Dokuz Eylül, Uludağ, Ondokuz Mayıs, Çukurova ve Dicle Üniversiteleri bulunmaktadır. Yasanın bir an önce çıkması isteğı, en başta YÖK Başkanı tarafından dile getirilmektedir. Hükümetin de bu konuda istekli olduğu anlaşılmaktadır.

Bilindiğı gibi, üniversitelerde yürürlükte olan sistem, ilginç bir seçim yöntemine dayanmaktadır. Buna göre seçimlerde en az altı adayın oy almış olması zorunluluğı vardır. Seçim sonrasında en yüksek oyu alan altı kişi, YÖK Genel Kurulu'nda yapılan oylamalarda üçe indirilmekte, ilk üç isim Cumhurbaşkanı'na gönderilmekte, Cumhurbaşkanı'nın tercih edeceği aday atanmaktadır. Son yıllarda, seçimlerden birinci çıkan adayın YÖK tarafından listeye alınmaması, ya da alt sıralara konması, yaygın bir uygulama halini almıştır. Dolayısıyla, seçimlerden birinci çıkan adayın rektör olarak atanması da bir istisna özelliğı kazanmıştır.

Bunca kısıt ve olumsuz örnek ortadayken, öğretim üyelerinin aklının neden rektörlük seçimlerinde kaldığı açıklanmaya muhtaçtır. Olası açıklamalar şunlardır:

- Öğretim üyeleri, siyasal iktidarın hazırlıklarından haberdar değildir ya da bu hazırlıklar konusunda çok sınırlı bir bilgiye sahiptir.
- Öğretim üyeleri, siyasal iktidarın arzuladığı Anayasa değişikliğı ile Yeni Yükseköğretim Yasasının önümüzdeki 6-7 ay içinde TBMM'den geçebileceğine inanmamaktadır.
- Öğretim üyeleri, yürürlükteki sistemin, siyasal iktidarın işine yaradığını, bunun en somut göstergesinin ise iktidarın tercihlerinin rektör seçim ve atamalarına yansması olduğunu düşünmektedir.

Yukarıdaki nedenle, yasa değişikliğinin iktidar açısından asla vazgeçilmez olmadığı sonucuna ulaşmaktadır. Bu kanaatin pekişmesinde, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun rektöre tanıdığı olduğu geniş yetkiler güçlü bir etkiye sahiptir.

Öğretim Elemanlarının Güçlü Rektör Algısı

Ş. Gölbaşı ve V. Urhan adlı iki araştırmacının üniversitemizde yürüttüğü ve bir bildiri olarak yayımlanan araştırmaları ilginç gerçekleri ortaya koymaktadır². Üniversitelerde ve TÜBA, TÜBİTAK ve YÖK'te çeşitli düzeylerde görev almış akademisyenlerle yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlar özetle aşağıdaki gibidir:

- Görüşülen akademisyenler, rektör dışında kimsenin sözünün geçerli olmadığı düşüncesindedir. "YÖK düzeninin, yönetimin tüm kademelerini **kişiselleştirdiği** (a. b. ç), üniversite yönetiminde, kurulların işlevsizleştiği ve nasıl işletildiklerinin tamamen yöneticiye bağlı olduğu, YÖK sisteminin rektörleri aşırı güçlendirmesinin, her türlü işleyişin rektörlerin anlayış ve tutumuna göre değişmesine neden olduğu" yönünde değerlendirmeler yapmaktadır.
- Üniversitelerin, fakültelerin sessiz kalmasının temel nedeni, üniversitelerin rektörün, fakültelerin de dekanların denetiminde olmasıdır.

Ancak araştırmacılar, üniversite sorunlarının çözüme ulaşmasının önünde, şu engellerin de bulunduğunu saptamışlardır: "Öğretim üyelerinin çoğu, yaptığı işin bilincinde değildir. Akademisyenler, üniversite sistemini yeterince tanımamaktadır, kendi sorunlarını bilmemektedir, sorunları çözmek için kendi payına düşen ev ödevini yapmamakta, emek harcamaktan kaçınmaktadır" (a. g. m.: 60).

Yukarıdaki saptamalara katılmamak zordur. Gerçekten de rektörler geniş yetkilere sahiptir. Bu yetkilerin bir kısmı yasayla kendilerine verilmiştir, bir kısmını ise başkanlığını yaptıkları Üniversite Yönetim Kurulu ve Senato aracılığıyla kullanmaktadırlar. Söz konusu organlara kendi önerileri doğrultusunda YÖK'ün

² Akabol, Rifat; "Türkiye'de Bilim ve Eğitim Politikaları", 5. Üniversite Kurultayı Kitabı, Orta Doğu Öğretim Elemanları Derneği, Ankara, 2011, s. 55.

atadığı dekanlar ve bizzat kendilerince atanan, enstitü ve yüksekokul müdürleri aracılığıyla hükmetmektedirler. Bu organlara seçim yoluyla gelenlerin ise ağırlığı bulunmamaktadır. Rektörün yetkileri arasında “gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek” (2547 Sayılı Kanun, Md. 13b/4) gibi dehşet verici bir madde de bulunmaktadır. Öğretim üyeleri; yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları ilanının rektörün inisiyatifinde olduğunu, doçentlik kadro jürilerinin rektörlükçe belirlendiğini, araştırma görevlilerinin 33. maddenin öngördüğü kalıcı statüye rektörün iradesiyle geçirileceğini, 8-15 günlük yurtdışı görevlendirme iznini rektörün verdiğini, vb. bilmektedir. Bilmeyenler de günü geldiğinde öğrenmektedir.

Buna karşılık araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, öğretim üyelerimizin üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokullardaki kurulların görev ve yetkilerini iyi bildiğini söylemek mümkün değildir. Çoğumuz üniversite yönetim kuruluyla senatonun, fakülte kuruluyla fakülte yönetim kurulunun, enstitü kuruluyla enstitü yönetim kurulunun görev ve yetkilerini karıştırırız. Bu konular bizi fazla ilgilendirmez. Söz konusu kurullar için yapılan seçimler, bazen bir formalitenin yerine getirilmesi, bazen de bir siyasal yarış olmanın ötesinde anlam taşımaz. Güçlü rektör ve güçlü yönetim algısı, öğretim elemanlarımızı o kadar etkilemiştir ki, yönetime bir dilekçe yazmak bile bazen cesaret gerektirir. Öyle ya, sonuçta “istenmeyen kişi” damgasının vurulmasına yol açabilir! İşte kurumsallaşma ve demokrasi algısının bu düzeylerde olduğu üniversitelerde, rektör ve yönetim ekibinden önemli ne olabilir? Madem ki her şey rektörle başlayıp, rektörle bitiyor, sıkıntılar da öğretim üyesinin kafasına en uygun adayın rektör olmasıyla bitecek ve beklentiler gerçekleşecektir.

Rektör Ataması Konusuna Yaklaşımlar

Bundan sekiz yıl önce tartışmaya açılan E. Mumcu taslağı, YÖK’ü, bu defa YEK (Yükseköğretim Eşgüdüm Kurulu) olarak yeniden yapılandırırken, her düzeyde akademik yöneticilerin (anabilim dalı ve bölüm başkanı, dekan, rektör) seçimle gelmesini öngörüyordu. Aynı taslakta, çoğunluğu üniversite dışındaki kişilerden oluşan ve Üniversite Yönetim Kurulu’nun yerini alması tasarlanan Mütevelli

Heyetlerine; eşgüdüm, kadro, görevlendirme ve bütçe yetkileri devrediliyordu (Gümüş, 2010: 85).

Ne var ki, aradan geçek sekiz yıl içinde iktidar, rektörün seçimle gelmesi ilkesinden vazgeçmiş görünüyor. YÖK Başkanı Özcan, Cumhuriyet Gazetesi'nin "Yeni anayasa için önerileriniz var mı?" sorusuna Şu yanıtı veriyor (Cumhuriyet, 27.06.2011): "Önerilerimiz hazır. Rektör atamaları konusunda üniversitelerdeki seçimleri kaldırmak istiyoruz. Rektörleri bir seçici kurulun belirlemesini istiyoruz. Ya üniversitelerin kendi bünyeleri içinde mütevellî heyet gibi kurulabilir, ya da dışarıdan bir seçici kurul olabilir."

Gerçekte, üniversitelerde mevcut seçim sisteminin kalkması yönündeki kamuoyu görüşü geçen sekiz yıl içinde önemli mesafe almıştır. Bu değişim başlı başına üniversite içinden de destek bulmuştur.

Örneğin, 1992-2000 yılları arasında Gazi Üniversitesi Rektörlüğü yapmış olan Prof. Dr. Enver Hasanoğlu, "YÖK Başkanı olsanız neyi değiştirirsiniz?" sorusuna Şu yanıtı vermektedir (Medimagazin, 26 Şubat 2006): "... Bütün seçimleri kaldırırım. Rektörlüktür, anabilim dalı başkanlığı gibi. Bunlar kalkacak. Ne olacak peki? Hükümet ve politikacılar, seçim denilince, rektörlük seçimiyle diğer seçimleri karıştırıyor. Ama seçim kavramı var ya, zannediyorlar ki demokrasi budur. Bu antidemokratik bir şeydir. Görüyorsunuz rektör seçimlerini. O bilgisayar dağıtıyor, o İngiltere'ye göndereyim, bana oy ver, öteki bilmem ne yapıyor. Ondan sonra bir gecede 70 tane yardımcı doçent atanıyor. Geliyor, onlar oy veriyor. Birinci seçilen atanmıyor, Cumhurbaşkanı 3. sıradan birini atıyor. Tüm bunlar kesinlikle kalkmalı. Seçim zamanı üniversitelerde altı ay iş yapılmıyor. Bir komite kurulur, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Başbakanlık Müsteşarı, mesela TÜBA'nın başkanı, TÜBİTAK'ın başkanı, eski YÖK başkanı, TOBB'un başkanı gibi bir komite oluşur. A üniversitesinde seçim vardır. Enver Hasanoğlu adayım der. O komite senin boyuna, kilona, geçmişine, vs. her şeyine bakar. 3 tane adayı seçer, Cumhurbaşkanı'na gönderir, O da içlerinden birini atar. Bu kadar kargaşaya, bu kadar bölünmeye neden olmaz. İnsan sübjektif olur. Ben iki seçim geçirmiş insanım. Hep bir küskün taraf çıkıyor."

1996 yılından beri 4 rektörlük seçimine girmiş olan Prof. Dr. Rıza Ayhan'ın söyledikleri de özünde aynıdır. Prof. Dr. Çağatay Özdemir'le yaptığı söyleşide (Türk Yurdu Dergisi, Ekim 2008, Cilt: 28, Sayı: 254), "Türkiye üniversitelerinin daha ehil ellere teslim edilebilmesi için rektörlük seçim veya atamalarına ilişkin nasıl bir model öneriyorsunuz?" sorusuna şu yanıtı veriyor:

"Esasen bu sistem ne seçim, ne atama... Birçok üniversitede en kalabalık fakülte, aynı zamanda rektörü de belirleyen fakülte oluyor... İkinci olarak seçim rekabet demektir. Rekabet nasıl şekillenecek? İster istemez devreye çeşitli dayanışma grupları giriyor... Nihayet rektör olan kişi, ikinci dönem de orada kalabilmek için, kendisini destekleyeceklerin sayısını artırmaya yönelik bir kadrolaşma yapabiliyor... Sistem bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bir seçici kurula bırakılabilir ya da kimi nesnel ölçütler esasında müracaat hakkı kazanan öğretim üyeleri arasından Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılabilir."

Görüldüğü gibi iki defa rektörlük seçimine girip, iki defa seçilen ve de atanan Prof. Hasanoğlu ile dört defa seçime girip iki defa seçilen ve atanan Prof. Ayhan, sistemin sakıncaları konusunda aynı görüşleri paylaşıyorlar. Prof. Hasanoğlu görüşlerini son rektörlük görevinin bitiminden 6 yıl sonra, Prof. Ayhan ise son rektörlük görevinin başlarında açıklıyor. Verilen örnekler ise Üniversitemizin yakın dönemine ilişkin ve öğretim üyelerimizce iyi bilinen olaylar!

Neo-liberal "Reform" Anlayışı Özerklikle Bağdaşmaz

Türkiye'de, geçmişi on yıllar öncesine uzanan üniversite özerkliği mücadelesinin günümüzde yeni bir evreye girdiği gözlenmektedir. Rektörlük seçimi ve ataması konusunu ve mütevellî sistemini, yapılmak istenen diğer değişikliklerden bağımsız olarak ele almak sağlıklı bir yol değildir. Diğer değişikliklere ise ana hatlarıyla değinmiş bulunuyoruz. "Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması" adı altında gerçekleştirilmek istenenler, neo-liberal düşüncenin ürünü olup, kökenleri yıllar öncesine inmektedir. Özünde YÖK'ün 2006 yılında yayımladığı Stratejik Rapor'la da örtüşmektedir.

Farklı olan husus, bu kez "reformun" siyasal iktidarın damgasını taşıyor olmasıdır. Uygulamayı belirleyecek olan da budur.

Birkaç ana noktaya değinerek “reform” girişiminin temel anlayışıyla aramızdaki farklılıkları vurgulayalım:

- Bizler üniversiteyi kamu hizmeti veren bir kurum olarak görüyor, piyasa güdümünde bir ticari hizmet kurumuna dönüşmesini doğru bulmuyoruz.
- Akademik özerklikten vazgeçilemez, akademik özerklik sınırlamaya tabi tutulamaz. YÖDEK ve benzeri dış denetim kurullarının performans dayalı dış denetimi, akademik özerlikle bağdaşmamaktadır.
- Öğretim elemanlarının özlük hakları zaten yıllardır göz ardı edilmiş, maddi durumları kötüleşmişken, sözleşmeli statüye alınmaları, çok tartışmalı performans kriterleriyle değerlendirilmeleri ve iş güvencelerini ortadan kaldıracak bir sistemin unsurları haline getirilmeleri, yanlıştır.
- Türkiye’de akademik kariyerin ilk basamağı ve ana kaynağı asistanlık olagelmıştır. Bu gerçeği yok sayarak, başka ülkelerden kopyalanan modeller, yükseköğretimin gereksinimleriyle bağdaşmamakta, mağduriyetler yaratmakta, eğitim-öğretime zarar vermektedir.
- Yeni düzenlemede varlığını sürdüreceği ileri sürülen Yükseköğretim Kurulu kaldırılmalı, ancak ülkemizde 1982 yılında 27 olan üniversite sayısının 170’e çıktığı göz önüne alınarak üniversiteler bünyesinden yeni bir eşgüdüm ve planlama organı oluşturulmalıdır.

Ana çizgilerini ortaya koymaya çalıştığımız farklılıklar ve bu farklılıklar temelinde biçimlenen görüşlerimizin, büyük bir hızla değişen dünyada öğretim elemanlarına ışık tutacağını düşünüyoruz.

ÜNİVERSİTEMİZ, AYRICALIK ve İMAJ SORUNU

Prof. Dr. M. Tuba Ongun

Üniversitemizin içeriden (öğretim elemanları, öğrencilerimiz, diğer çalışanlar) ve dışarıdan (kamuoyu, halk, akademiya) nasıl algılandığı incelenmeye değer bir konudur. Ülkemizin diğer üniversitelerinin aksine, Gazi Üniversitesi bu yönüyle biraz karmaşık ve sorunlu bir görünüm arz etmektedir. Bu yazıda bu konuya birkaç ana boyutuyla girerek açıklık getirmeye çalışacağım.

“Motto” Üzerine

Birçok Batı diline girmiş olan “motto” Latince kökenli bir sözcüktür. Sözlüklerde Türkçe karşılığı, “düstur, vecize, slogan, ilke” olarak yer almaktadır. Ne var ki, bu karşılıkların **hiç biri, her zaman**, “motto”nun anlamını tam olarak yansıtmamaktadır. “Motto”, bazen ve hatta çoğu defa, bir kurumun, kuruluşun ya da markanın felsefesini ifade eden bir cümle ya da sözcükler bütünüdür.

Örneğin, aylıklarımızı aldığımız Halk Bankası’nın “motto”su “üreten Türkiye’nin bankası”dır. Dünya üniversitelerinin de “motto”ları vardır. Örneğin, Yale Üniversitesi’nin “motto”su, Latince “lux et veritas”tır. “Işık ve gerçek” anlamına gelmektedir.

Gazili Olmanın Ayrıcalığı?

Üniversitemiz de, sanırım 1990’larda, mensuplarına ve öğrencilerine ‘gurur’ veren “Gazili Olmak Ayrıcalıktır” şiarını benimseyerek, oldukça özgün bir “motto”ya sahip olmuştur. Ancak söz konusu “motto” iki açıdan sorunludur. Üstelik bu sorunlar göz ardı edilemeyecek önemdedir.

Önce “ayrıcalık” sözcüğünden başlayalım. Ayrıcalığın karşılığı sözlüklerde “imtiyaz” olarak verilmekte, “başkalarından ayrı ve üstün tutulma durumu” biçiminde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla imtiyazlı ya da ayrıcalıklı olabilmek için bir yetkili kişi, kişiler, kurul ya da kurumun, söz konusu ayrıcalığı vermesi gerekmektedir.

Peki, Gazi Üniversitesi'nin, Türkiye'nin diğer üniversitelerinden ayrı ve üstün tutulması, hangi yetkili kişi, kurul veya kurumun, hangi tarihte, hangi amaçla aldığı kararla gerçekleşmiştir?

Cumhuriyet İdeolojisi Ayrıcalıkları Onaylıyor Muydu?

Üniversitemizin temellerinin 1920'lerde Atatürk tarafından atıldığı ve kurumun yetiştirdiği aydınlık beyinlerin, Anadolu Aydınlanması sürecinde özverili çabalarıyla önemli görevleri yerine getirdiği, kamuoyuna da mal olmuş tarihsel gerçeklerdir.

Bu nedenle adını bundan 90 yıl önce, TBMM tarafından Atatürk'e verilen "gazilik" unvanından alan "Üniversitemizin kendini ayrıcalıklı yani imtiyazlı görmek istemesi, Atatürk Dönemi'nin değerler sistemiyle uyumlu mudur?" sorusunun mutlaka yanıtlanması gerekir.

Bilindiği gibi Cumhuriyet ideolojisi 1930'larda halkçılık ilkesini benimsemiştir. Dolayısıyla imtiyazsız bir toplum olmak, halkçılık ilkesinin temelini oluşturmuştur. Ünlü Onuncu Yıl Marşı'nın on dokuz ve yirincinci dizelerinde bu husus şöyle dile getirilmiştir: "Örnektir milletlere açtığımız yeni iz/ İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz".

Bu gerçekler ortadayken, Gazi Dönemi Türkiye'si'nin ayrıcalıklı olmamakla övünen anlayışıyla, onun temellerini attığı ve ismini onun unvanından alan üniversitenin ayrıcalıklı olmakla övünmesi, müthiş bir çelişkidir. Eşine az rastlanır bir **ironi** örneğidir.

Denebilir ki, toplumumuz hiçbir zaman "imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle" olamadığına göre, ayrıcalıklı olmak da olumsuz bir özellik sayılmamalıdır!

Tarihte, antik çağlardan bugüne, imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle ya da toplumun var olmaması gerçeği farklı bir şeydir, Gazi Dönemi'nin ayrıcalıkları reddeden söylemiyle, Gazi ismini taşıyan üniversitenin ayrıcalıklı olmakla övünç duyması farklı bir şey!

Üniversitemizin İmaj Sorunu ve Kaynakları

Bir kurumun imajı, bireylerin o kuruma ilişkin deneyim, gözlem, izlenim, bilgi ve duyularının çağrıştırdığı düşünceler bütününden oluşur. İmajlar olumlu ya da olumsuz olabileceği gibi, gerçekleri yansıtır ya da yansıtmayabilir. 'Piyasa ekonomisi' sayesinde imaj o denli önem kazanmıştır ki, birçok kurumda yöneticiler, profesyonel imaj yapımcılarından yararlanma yoluna gitmeyi kaçınılmaz görmeye başlamıştır.

K. Jaspers'in 1949'da söylediği ve günümüz Türkiye için de geçerli olduğuna inandığım şu sözlerini aktararak Üniversitemizin değerlendirilmesinde yarar görüyorum. "Üniversitenin anlamı, gerçekliğin bütün ulaşılabilir kapsamıyla araştırılması ve öğretilmesidir. (...) Üniversite, araştırma ile öğretimi birleştirir. Öğrenciye hazır bir bilgi stoğu öğretilmez, tersine araştırmacılar gençlerin gerçeğin aranmasına katılmalarına izin verirler. Öte yandan öğretim görevi de araştırmayı kanatlandırır."

Gazi Üniversitesi bir eğitim, öğretim ve araştırma kurumu olarak Türkiye'nin başarılı üniversiteleri arasındadır. ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulan URAP (University Rating by Performance) Laboratuvarında yürütülen bir çalışma, 125 üniversitenin 9 kritere göre değerlendirilmesini ve sıralamasını yapmıştır. Bu sıralamaya göre Gazi; Hacettepe, ODTÜ, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin hemen arkasında, 5. sırada yer almaktadır. Merak edenler için 9 kriteri de belirtelim: Makale sayısı, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atıf sayısı, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, öğretim üyesi başına düşen toplam bilimsel doküman sayısı, doktora öğrenci sayısı, doktora öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci oranı. Bir eğitim-öğretim kurumu olarak Üniversitemizin başarısı, öğrencilerimizin girdiği kamu kurumları uzmanlık ve TUS sınavları sonuçlarından da gözlenebilir.

Hiç kuşkusuz yukarıdaki başarı tablosunda Üniversitemizin farklı akademik birimlerinin payı aynı değildir. Hatta bu alanda önemli eşitsizlikler ve asimetrieler mevcuttur. Bunların farklı ve burada irdelenemeyecek kadar çok nedenleri vardır.

Ancak genel anlamda akademik kadronun yetkinlik düzeyi, eğitimin kalitesi, altyapı donanımının yeterliliği açısından Üniversitemiz oldukça iyi bir konumda olduğu halde, bir olumsuz imaj sorunuyla karşı karşıyadır. Söz konusu sorun en somut biçimiyle üniversite adaylarının tercihlerine yansımaktadır.

Akademik Bülten’de, geçen yıl belirtilmiş olduğu gibi, “her yıl 15 000 dolayında yeni öğrenci alan Üniversitemize, birkaç istisna durum dışında, birinci tercihiyle gelen hemen hiçbir öğrenci olmaması, ilk üç tercihi içinde gelen öğrenci sayısının da son derece az olması, bu durumun en somut göstergesidir.” (Akademik Bülten, Cilt: 8, Sayı: 2, 2010, s. 12)

Peki, üniversite adaylarının bu tutumunun nedeni nedir? Bu sorunun yanıtı da Bültenimizin aynı sayısında verilmişti. Tekrar belirtmek gerekirse, üniversite adayı gençlerimizin, Üniversitemizde, özgür ve güvenli bir ortamda öğrenimlerini sürdürebileceklerine ilişkin kaygılarıdır. Hiç kuşkusuz bu kaygılar, ebeveynler tarafından da paylaşılmaktadır. Üniversite yönetiminin yüksek tirajlı yazılı medyada, eğitim-öğretim alanına ilişkin geniş kapsamlı tanıtım çalışmalarının da, yukarıdaki algı ve imajı değiştirememiş olması, sorunun ciddiyetini göstermektedir.

Diğer taraftan yönetimin yanlış, hukuka ters düşen ve mağduriyetler yaratan tasarrufları da zaman zaman medyaya yansımakla birlikte, bunların üniversite adaylarının tercihlerini fazla etkilediğini söyleyebilmek mümkün değildir. Ancak bunların kamuoyu ve bu arada yükseköğretim çevrelerinde yankı bulduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Yukarıdaki değerlendirmeler, Üniversitemizin hak etmediği bir olumsuz imaja sahip olduğuna ve bu sorundan en kısa sürede kurtulması gerektiğine işaret ediyor.

İmajlarının oluşmasında olduğu gibi, değişmesinde de yönetimlerin icraatı belirleyici önemdedir. Dolayısıyla 2012 yılında Üniversitemizi yönetecek yeni rektör ve ekibini bekleyen görevlerin başında, Üniversite’nin olumsuz imajını değiştirmek yer almalıdır. Yönetimin başarısının başlıca ölçütü de bu alanda kaydedeceği gelişme olacaktır.

ÜNİVERSİTE'DEN HABERLER

- Üniversitemizin; Edebiyat, Gazi Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler ve İletişim Fakülteleri, dekan vekillerince yönetiliyor. Bu durumun nedeni, 2011 yılı ortalarından beri, boşalan dekanlıklara Rektör tarafından her fakülte için önerilen üç'er adaydan hiçbirinin Yükseköğretim Kurulunca asaleten atanmaması! Vekaleten görev süresi ise yasada altı ayla sınırlandırılmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu, Üniversite Yönetim Kurulu'nun 9 Ekim 2008 tarihli toplantısında alınan bir kararda, imzası olan profesörler hakkında, 30 Mayıs 2011'de lüzum – u muhakeme kararı aldı. Kararın nedeni 2008 yılındaki toplantıda, döner sermaye katkı payı dağıtım esaslarında 5793 Sayılı Yasa'ya aykırı değişiklikler yapmak. Söz konusu değişikliklerle, Tıp Fakültesi Performans Değerlendirme Kurulu üyeleri ile Ameliyathaneler ve Laboratuvarlar Koordinatörlerine fazla ve usulsüz ödemelerin yapılmasının sağlandığı ileri sürülüyor. Kararın ana dayanağı olan Maliye Teftiş Kurulu'nun 15.03.2010 tarihli raporunda ayrıca, SRC (Karayolları) projesinde görevli Üniversite yöneticilerine yapılan ödemelerin de usulsüzlüğü belirtiliyor.

- Edebiyat Fakültesi Tarih ve Fen Fakültesi Fizik bölümlerinde görevli iki Araştırma Görevlisi aylar önce Doçent unvanı aldıkları halde, kendilerine araştırma görevlilerine verilen işlerin yaptırılmasına devam ediliyor. Bu uygulama açıkça yasal değil!

- Yükseköğretim Kanunu (Md. 39) uyarınca yurtdışında altı ay süreyle görevlendirilmiş bir Profesörün İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Başkanlığına dekan tarafından atanması ve atamanın Rektörlükçe onaylanması, Yasanın Bölüm Başkanının görevlerine ilişkin maddesi ve Akademik Teşkilat Yönetmeliği ile çelişiyor. Atanan Bölüm Başkanı'nın kendi yerine bir doçenti vekil olarak tayini de bu yanlışı pekiştiriyor.

- Dekan ve Dekan Vekili olarak Fen Edebiyat Fakültesinde görevde bulunduğu 2008 yılı sonlarında, hakkında peş peşe açılan disiplin soruşturmaları ve cezalarıyla psikolojik taciz (mobbing) gördüğünü ileri sürerek tazminat davası açan Fizik Profesörü de açtığı davayı kazanmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu'nun, Üniversitemizde ön kayıt, kayıt ve mezuniyet aşamalarında öğrencilerden alınan zorunlu ücretlerle ilgili olarak, yasal dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle soruşturma açılması kararı aldığı öğrenilmiştir.

AKADEMİK BÜLTEN

Cilt: 9 No: 2 Yıl: 2011

AKADEMİK BÜLTEN

Cilt: 9 No:2 Yıl: 2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Editörün Notu	1
Yüksek Öğretimin Yeniden Yapılandırılması ve Rektörlük Seçimleri	2-9
Üniversitemiz, Ayrıcalık ve İmaj Sorunu	10-13
Üniversiteden Haberler	14-15

EDİTÖR'ÜN NOTU

Değerli Üyemiz,

Yeni eğitim – öğretim yılının başlaması dolayısıyla, bir buçuk ay önce sizlere seslenmiştik. Bu tarihten sonra hepimizi acıya boğan gelişmeler yaşandı. Önce PKK terörünün hedef gözetmeyen saldırıları, ardından Van'da yaşanan deprem felaketi ülkemizi derinden sarstı. Yaraların en kısa sürede sarılması, en büyük dileğimizdir.

Akademik Bülten'in yeni sayısı, bu yıl sona ermeden yayınlanacak son sayıdır. Bültenimizin sayfaları, bu sayıda da yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ile Üniversitemize ilişkin konulara ayrılmış bulunuyor.

Bundan sonraki sayılar için, okur ve yazar olarak aktif katkılarınızı bekliyor, geçen hafta layığıyla kutlayamadığımız Cumhuriyet Bayramınızı ve yaklaşan Kurban Bayramınızı kutluyor, sağlık ve esenlikler diliyorum.

Sevgi ve Saygılarımla.

Editör

Prof. Dr. M. Tuba ONGUN

“YÜKSEKÖĞRETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI” ve REKTÖRLÜK SEÇİMLERİ

“Yükseköğretim Reformu” ya da “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” girişimleri, 2002 yılı sonlarına ve AKP iktidarının ilk aylarına uzanır. Konunun iktidar açısından ne kadar önemli olduğunu anlayabilmek için, Yükseköğretim Reformu’nun Birinci AKP Hükümetinin Acil Eylem Planı içinde yer almış olduğunu anımsamakta yarar vardır.

O günlerde iktidarın “Yükseköğretim Reformu” girişimleri, kamuoyunda genellikle türbanın serbestleşmesini ve üniversiteye giriş sınavlarında meslek lisesi – ve bu arada İmam Hatip Lisesi– mezunlarına düşük katsayı uygulanmasına son verilmesini amaçlayan çabalar olarak değerlendirilmişti. AKP iktidarının ilk Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu ile daha sonra onun yerini alan Hüseyin Çelik tarafından başlatılan girişim ve hazırlıklara, Yükseköğretim Kurulu’nun destek vermemesi ve siyasal ortamın fazla elverişli olmaması nedeniyle çalışmalar yarıda kalmıştır.

Değişenler ve Değişmeyenler

Geçen üç yıl içinde üniversiteler açısından neler değişti? Çok şey; neredeyse değişmeyen bir tek 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu kaldı! Değişenlerin başında rektörleri atayan Cumhurbaşkanı geliyor. Onu, YÖK Genel Kurulu’nun yapısı izliyor. Ardından sırayı, yıllarca sert tartışmaların öznesi olan katsayı uygulaması alıyor. Türban konusu ise, yeni bir yasal düzenlemenin yapılmamasına karşın, 2010 tarihindeki Referandumdan sonra önemini büyük ölçüde kaybetmiş görünüyor. Bu olgunun önemli bir nedeni, daha önce bu konuda iktidara karşı Anayasa Mahkemesi’nde dava açmış olan ana muhalefetin tutum değişikliğidir.

İktidarın 2007 yılındaki seçim zaferi ve 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa Referandumundan sonra, “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” tekrar gündeme girmiştir. Bu amaçla kurulan bir komisyonun, 2011 Genel Seçimleri

sonrasında çalışmalarına hız verdiği ve hazırlanan taslağın son şeklini almak üzere olduğu gelen bilgiler arasındadır.

Fazla Merak Edilmeyen Değişiklikler

Yeni Taslak'ın, yükseköğretim sistemini önemli ölçüde değiştireceği belli olmuştur. Yeni yapılanmanın temel felsefesi, 1999 yılından beri benimsenmiş olan AB'nin Bolonya (yazılışı Bologna) ve Lizbon Süreçlerine dayanmaktadır. Buna göre eğitim, küreselleşme olgusunun dayattığı gereksinimlere göre, rekabet gücünün artırılmasını hedefleyen bir anlayış uyarınca yapılandırılacaktır. Dolayısıyla **piyasa aktörlerinin yönetim ve denetimde** etkinlik sahibi olması zorunludur. "Bunun araçları da Anglosakson tipi mütevelli heyetleri oluşturmak, performansa dayalı bütçeye geçmektir"¹. Üniversitelerin devlet üzerindeki mali yükünün hafiflemesi, kendi kaynaklarını yaratması, bunun için sanayi ve yerel yönetimlerle işbirliğini yoğunlaştırması, özel üniversitelerin teşviki, öğrencilerin üniversitenin 'paydaşı' müşteriler olarak algılanması, yeni liberal yaklaşımın öğeleri arasındadır.

Akademik Bülten'in bundan önceki sayısında Yeni Yükseköğretim Modeli'nin ana hatları vurgulanmıştı. Bunların birçoğunun, öğretim elemanlarınca çok az konuşulması ilk bakışta şaşırtıcı gelmektedir. Örneğin performansa dayalı sözleşmeler öğretim elemanlarını ilgilendirmiyor mu? Bu sözleşmeler hangi kriterlere dayanan performans ölçümleriyle yapılacaktır? Bu kriterleri kimler belirleyecektir? Devlet üniversitelerini, aynen özel vakıf üniversiteleri gibi mütevelli heyetleri yönetecekse –ki öyle olması kesindir– bu heyetlerde kimler yer alacak ve hangi kesim, anlayış ve görüşlerin temsilcisi olacaktır? Yetkili rektörün yerini alacak yetkili kurullar kimlerden oluşacaktır? Ders programları nasıl belirlenecektir? Performansa dayalı bütçe uygulaması öğretim üyelerine ne gibi yükümlülükler getirecektir? Sorular artırılabilir. Ancak belli olan bir gerçek varsa, bu da öğretim üyelerinin rektör atamaları dışındaki konulara oldukça ilgisiz kalmalarıdır.

¹ Gümüş, Adnan; "Üniversiteleri Avrupa Yükseköğretim Alanına Bağlamak: Gürüz, Teziç ve Özcan Dönemleri Arasındaki Benzerlikler", 5. Üniversite Kurultayı Kitabı, Orta Doğu Öğretim Elemanları Derneği, Ankara, 2011, s. 76.

Rektör Seçim ve Atamaları Neden Önemini Koruyor?

Yeni Yükseköğretim Yasası taslağı ve onun öngördüğü Anayasa maddelerindeki birkaç değişikliğin geleceğı, önümüzdeki aylarda belli olacaktır. Anayasa değişikliğinin gerçekleşmemesi, yasanın çıkmaması ve gerekli kurumsal düzenlemelerin yetişmemesi durumunda, 21 devlet üniversitesinde rektörlük seçimleri 2012 yılı Haziranında yapılacaktır. Seçimlerin yapılacağı üniversiteler arasında Gazi, Ankara, ODTÜ, İTÜ, Ege, Dokuz Eylül, Uludağ, Ondokuz Mayıs, Çukurova ve Dicle Üniversiteleri bulunmaktadır. Yasanın bir an önce çıkması isteğı, en başta YÖK Başkanı tarafından dile getirilmektedir. Hükümetin de bu konuda istekli olduğu anlaşılmaktadır.

Bilindiğı gibi, üniversitelerde yürürlükte olan sistem, ilginç bir seçim yöntemine dayanmaktadır. Buna göre seçimlerde en az altı adayın oy almış olması zorunluluğı vardır. Seçim sonrasında en yüksek oyu alan altı kişi, YÖK Genel Kurulu'nda yapılan oylamalarda üçe indirilmekte, ilk üç isim Cumhurbaşkanı'na gönderilmekte, Cumhurbaşkanı'nın tercih edeceği aday atanmaktadır. Son yıllarda, seçimlerden birinci çıkan adayın YÖK tarafından listeye alınmaması, ya da alt sıralara konması, yaygın bir uygulama halini almıştır. Dolayısıyla, seçimlerden birinci çıkan adayın rektör olarak atanması da bir istisna özelliğı kazanmıştır.

Bunca kısıt ve olumsuz örnek ortadayken, öğretim üyelerinin aklının neden rektörlük seçimlerinde kaldığı açıklanmaya muhtaçtır. Olası açıklamalar şunlardır:

- Öğretim üyeleri, siyasal iktidarın hazırlıklarından haberdar değildir ya da bu hazırlıklar konusunda çok sınırlı bir bilgiye sahiptir.
- Öğretim üyeleri, siyasal iktidarın arzuladığı Anayasa değişikliğı ile Yeni Yükseköğretim Yasasının önümüzdeki 6-7 ay içinde TBMM'den geçebileceğine inanmamaktadır.
- Öğretim üyeleri, yürürlükteki sistemin, siyasal iktidarın işine yaradığını, bunun en somut göstergesinin ise iktidarın tercihlerinin rektör seçim ve atamalarına yansması olduğunu düşünmektedir.

Yukarıdaki nedenle, yasa değişikliğinin iktidar açısından asla vazgeçilmez olmadığı sonucuna ulaşmaktadır. Bu kanaatin pekişmesinde, 2547 Sayılı Yoksekretim Kanunu'nun rektöre tanımış olduğu geniş yetkiler güçlü bir etkiye sahiptir.

Öğretim Elemanlarının Güçlü Rektör Algısı

ř. Gölbaşı ve V. Urhan adlı iki araştırmacının niversitelerimizde yrttğu ve bir bildiri olarak yayımlanan araştırmaları ilginç gerçekleri ortaya koymaktadır². Üniversitelerde ve TÜBA, TÜBİTAK ve YK'te çeşitli düzeylerde görev almış akademisyenlerle yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlar özetle aşağıdaki gibidir:

- Görüşülen akademisyenler, rektör dışında kimsenin sözünün geçerli olmadığı düşüncesindedir. "YK düzeninin, yönetimin tüm kademelerini **kişiselleştirdiği** (a. b. ), niversite yönetiminde, kurulların işlevsizleştiği ve nasıl işletildiklerinin tamamen yöneticiye bağlı olduğu, YÜK sisteminin rektörleri aşırı güçlendirmesinin, her türlü işleyişin rektörlerin anlayış ve tutumuna göre değişmesine neden olduğu" yönünde değerlendirmeler yapmaktadır.
- Üniversitelerin, fakültelerin sessiz kalmasının temel nedeni, üniversitelerin rektörün, fakültelerin de dekanların denetiminde olmasıdır.

Ancak araştırmacılar, niversite sorunlarının zme ulaşmasının önünde, şu engellerin de bulunduğunu saptamışlardır: "ğretim üyelerinin çoğu, yaptığı işin bilincinde değildir. Akademisyenler, niversite sistemini yeterince tanımamaktadır, kendi sorunlarını bilmemektedir, sorunları zmek için kendi payına düşen ev ödevini yapmamakta, emek harcamaktan kaçınmaktadır" (a. g. m.: 60).

Yukarıdaki saptamalara katılmamak zordur. Gerçekten de rektörler geniş yetkilere sahiptir. Bu yetkilerin bir kısmı yasayla kendilerine verilmiştir, bir kısmını ise başkanlığını yaptıkları niversite Yönetim Kurulu ve Senato aracılığıyla kullanmaktadırlar. Söz konusu organlara kendi nerileri doğrultusunda YK'n

² Akabol, Rifat; "Türkiye'de Bilim ve Eğitim Politikaları", 5. Üniversite Kurultayı Kitabı, Orta Doğu ğretim Elemanları Derneği, Ankara, 2011, s. 55.

atadığı dekanlar ve bizzat kendilerince atanan, enstitü ve yüksekokul müdürleri aracılığıyla hükmetmektedirler. Bu organlara seçim yoluyla gelenlerin ise ağırlığı bulunmamaktadır. Rektörün yetkileri arasında “gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek” (2547 Sayılı Kanun, Md. 13b/4) gibi dehşet verici bir madde de bulunmaktadır. Öğretim üyeleri; yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları ilanının rektörün inisiyatifinde olduğunu, doçentlik kadro jürilerinin rektörlükçe belirlendiğini, araştırma görevlilerinin 33. maddenin öngördüğü kalıcı statüye rektörün iradesiyle geçirileceğini, 8-15 günlük yurtdışı görevlendirme iznini rektörün verdiğini, vb. bilmektedir. Bilmeyenler de günü geldiğinde öğrenmektedir.

Buna karşılık araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, öğretim üyelerimizin üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokullardaki kurulların görev ve yetkilerini iyi bildiğini söylemek mümkün değildir. Çoğumuz üniversite yönetim kuruluyla senatonun, fakülte kuruluyla fakülte yönetim kurulunun, enstitü kuruluyla enstitü yönetim kurulunun görev ve yetkilerini karıştırırız. Bu konular bizi fazla ilgilendirmez. Söz konusu kurullar için yapılan seçimler, bazen bir formalitenin yerine getirilmesi, bazen de bir siyasal yarış olmanın ötesinde anlam taşımaz. Güçlü rektör ve güçlü yönetim algısı, öğretim elemanlarımızı o kadar etkilemiştir ki, yönetime bir dilekçe yazmak bile bazen cesaret gerektirir. Öyle ya, sonuçta “istenmeyen kişi” damgasının vurulmasına yol açabilir! İşte kurumsallaşma ve demokrasi algısının bu düzeylerde olduğu üniversitelerde, rektör ve yönetim ekibinden önemli ne olabilir? Madem ki her şey rektörle başlayıp, rektörle bitiyor, sıkıntılar da öğretim üyesinin kafasına en uygun adayın rektör olmasıyla bitecek ve beklentiler gerçekleşecektir.

Rektör Ataması Konusuna Yaklaşımlar

Bundan sekiz yıl önce tartışmaya açılan E. Mumcu taslağı, YÖK’ü, bu defa YEK (Yükseköğretim Eşgüdüm Kurulu) olarak yeniden yapılandırırken, her düzeyde akademik yöneticilerin (anabilim dalı ve bölüm başkanı, dekan, rektör) seçimle gelmesini öngörüyordu. Aynı taslakta, çoğunluğu üniversite dışındaki kişilerden oluşan ve Üniversite Yönetim Kurulu’nun yerini alması tasarlanan Mütevelli

Heyetlerine; eşgüdüm, kadro, görevlendirme ve bütçe yetkileri devrediliyordu (Gümüş, 2010: 85).

Ne var ki, aradan geçek sekiz yıl içinde iktidar, rektörün seçimle gelmesi ilkesinden vazgeçmiş görünüyor. YÖK Başkanı Özcan, Cumhuriyet Gazetesi'nin "Yeni anayasa için önerileriniz var mı?" sorusuna Şu yanıtı veriyor (Cumhuriyet, 27.06.2011): "Önerilerimiz hazır. Rektör atamaları konusunda üniversitelerdeki seçimleri kaldırmak istiyoruz. Rektörleri bir seçici kurulun belirlemesini istiyoruz. Ya üniversitelerin kendi bünyeleri içinde müteveli heyet gibi kurulabilir, ya da dışarıdan bir seçici kurul olabilir."

Gerçekte, üniversitelerde mevcut seçim sisteminin kalkması yönündeki kamuoyu görüşü geçen sekiz yıl içinde önemli mesafe almıştır. Bu değişim başlı başına üniversite içinden de destek bulmuştur.

Örneğin, 1992-2000 yılları arasında Gazi Üniversitesi Rektörlüğü yapmış olan Prof. Dr. Enver Hasanoğlu, "YÖK Başkanı olsanız neyi değiştirirsiniz?" sorusuna Şu yanıtı vermektedir (Medimagazin, 26 Şubat 2006): "... Bütün seçimleri kaldırırım. Rektörlüktür, anabilim dalı başkanlığı gibi. Bunlar kalkacak. Ne olacak peki? Hükümet ve politikacılar, seçim denilince, rektörlük seçimiyle diğer seçimleri karıştırıyor. Ama seçim kavramı var ya, zannediyorlar ki demokrasi budur. Bu antidemokratik bir şeydir. Görüyorsunuz rektör seçimlerini. O bilgisayar dağıtıyor, o İngiltere'ye göndereyim, bana oy ver, öteki bilmem ne yapıyor. Ondan sonra bir gecede 70 tane yardımcı doçent atanıyor. Geliyor, onlar oy veriyor. Birinci seçilen atanmıyor, Cumhurbaşkanı 3. sıradan birini atıyor. Tüm bunlar kesinlikle kalkmalı. Seçim zamanı üniversitelerde altı ay iş yapılmıyor. Bir komite kurulur, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Başbakanlık Müsteşarı, mesela TÜBA'nın başkanı, TÜBİTAK'ın başkanı, eski YÖK başkanı, TOBB'un başkanı gibi bir komite oluşur. A üniversitesinde seçim vardır. Enver Hasanoğlu adayım der. O komite senin boyuna, kilona, geçmişine, vs. her şeyine bakar. 3 tane adayı seçer, Cumhurbaşkanı'na gönderir, O da içlerinden birini atar. Bu kadar kargaşaya, bu kadar bölünmeye neden olmaz. İnsan sübjektif olur. Ben iki seçim geçirmiş insanım. Hep bir küskün taraf çıkıyor."

1996 yılından beri 4 rektörlük seçimine girmiş olan Prof. Dr. Rıza Ayhan'ın söyledikleri de özünde aynıdır. Prof. Dr. Çağatay Özdemir'le yaptığı söyleşide (Türk Yurdu Dergisi, Ekim 2008, Cilt: 28, Sayı: 254), "Türkiye üniversitelerinin daha ehil ellere teslim edilebilmesi için rektörlük seçim veya atamalarına ilişkin nasıl bir model öneriyorsunuz?" sorusuna şu yanıtı veriyor:

"Esasen bu sistem ne seçim, ne atama... Birçok üniversitede en kalabalık fakülte, aynı zamanda rektörü de belirleyen fakülte oluyor... İkinci olarak seçim rekabet demektir. Rekabet nasıl şekillenecek? İster istemez devreye çeşitli dayanışma grupları giriyor... Nihayet rektör olan kişi, ikinci dönem de orada kalabilmek için, kendisini destekleyeceklerin sayısını artırmaya yönelik bir kadrolaşma yapabiliyor... Sistem bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bir seçici kurula bırakılabilir ya da kimi nesnel ölçütler esasında müracaat hakkı kazanan öğretim üyeleri arasından Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılabilir."

Görüldüğü gibi iki defa rektörlük seçimine girip, iki defa seçilen ve de atanan Prof. Hasanoğlu ile dört defa seçime girip iki defa seçilen ve atanan Prof. Ayhan, sistemin sakıncaları konusunda aynı görüşleri paylaşıyorlar. Prof. Hasanoğlu görüşlerini son rektörlük görevinin bitiminden 6 yıl sonra, Prof. Ayhan ise son rektörlük görevinin başlarında açıklıyor. Verilen örnekler ise Üniversitemizin yakın dönemine ilişkin ve öğretim üyelerimizce iyi bilinen olaylar!

Neo-liberal "Reform" Anlayışı Özerklikle Bağdaşmaz

Türkiye'de, geçmişi on yıllar öncesine uzanan üniversite özerkliği mücadelesinin günümüzde yeni bir evreye girdiği gözlenmektedir. Rektörlük seçimi ve ataması konusunu ve mütevellî sistemini, yapılmak istenen diğer değişikliklerden bağımsız olarak ele almak sağlıklı bir yol değildir. Diğer değişikliklere ise ana hatlarıyla değinmiş bulunuyoruz. "Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması" adı altında gerçekleştirilmek istenenler, neo-liberal düşüncenin ürünü olup, kökenleri yıllar öncesine inmektedir. Özünde YÖK'ün 2006 yılında yayımladığı Stratejik Rapor'la da örtüşmektedir.

Farklı olan husus, bu kez "reformun" siyasal iktidarın damgasını taşıyor olmasıdır. Uygulamayı belirleyecek olan da budur.

Birkaç ana noktaya değinerek “reform” girişiminin temel anlayışıyla aramızdaki farklılıkları vurgulayalım:

- Bizler üniversiteyi kamu hizmeti veren bir kurum olarak görüyor, piyasa güdümünde bir ticari hizmet kurumuna dönüşmesini doğru bulmuyoruz.
- Akademik özerklikten vazgeçilemez, akademik özerklik sınırlamaya tabi tutulamaz. YÖDEK ve benzeri dış denetim kurullarının performans dayalı dış denetimi, akademik özerlikle bağdaşmamaktadır.
- Öğretim elemanlarının özlük hakları zaten yıllardır göz ardı edilmiş, maddi durumları kötüleşmişken, sözleşmeli statüye alınmaları, çok tartışmalı performans kriterleriyle değerlendirilmeleri ve iş güvencelerini ortadan kaldıracak bir sistemin unsurları haline getirilmeleri, yanlıştır.
- Türkiye’de akademik kariyerin ilk basamağı ve ana kaynağı asistanlık olagelmıştır. Bu gerçeği yok sayarak, başka ülkelerden kopyalanan modeller, yükseköğretimin gereksinimleriyle bağdaşmamakta, mağduriyetler yaratmakta, eğitim-öğretime zarar vermektedir.
- Yeni düzenlemede varlığını sürdüreceği ileri sürülen Yükseköğretim Kurulu kaldırılmalı, ancak ülkemizde 1982 yılında 27 olan üniversite sayısının 170’e çıktığı göz önüne alınarak üniversiteler bünyesinden yeni bir eşgüdüm ve planlama organı oluşturulmalıdır.

Ana çizgilerini ortaya koymaya çalıştığımız farklılıklar ve bu farklılıklar temelinde biçimlenen görüşlerimizin, büyük bir hızla değişen dünyada öğretim elemanlarına ışık tutacağını düşünüyoruz.

ÜNİVERSİTEMİZ, AYRICALIK ve İMAJ SORUNU

Prof. Dr. M. Tuba Ongun

Üniversitemizin içeriden (öğretim elemanları, öğrencilerimiz, diğer çalışanlar) ve dışarıdan (kamuoyu, halk, akademiya) nasıl algılandığı incelenmeye değer bir konudur. Ülkemizin diğer üniversitelerinin aksine, Gazi Üniversitesi bu yönüyle biraz karmaşık ve sorunlu bir görünüm arz etmektedir. Bu yazıda bu konuya birkaç ana boyutuyla girerek açıklık getirmeye çalışacağım.

“Motto” Üzerine

Birçok Batı diline girmiş olan “motto” Latince kökenli bir sözcüktür. Sözlüklerde Türkçe karşılığı, “düstur, vecize, slogan, ilke” olarak yer almaktadır. Ne var ki, bu karşılıkların **hiç biri, her zaman**, “motto”nun anlamını tam olarak yansıtmamaktadır. “Motto”, bazen ve hatta çoğu defa, bir kurumun, kuruluşun ya da markanın felsefesini ifade eden bir cümle ya da sözcükler bütünüdür.

Örneğin, aylıklarımızı aldığımız Halk Bankası’nın “motto”su “üreten Türkiye’nin bankası”dır. Dünya üniversitelerinin de “motto”ları vardır. Örneğin, Yale Üniversitesi’nin “motto”su, Latince “lux et veritas”tır. “Işık ve gerçek” anlamına gelmektedir.

Gazili Olmanın Ayrıcalığı?

Üniversitemiz de, sanırım 1990’larda, mensuplarına ve öğrencilerine ‘gurur’ veren “Gazili Olmak Ayrıcalıktır” şiarını benimseyerek, oldukça özgün bir “motto”ya sahip olmuştur. Ancak söz konusu “motto” iki açıdan sorunludur. Üstelik bu sorunlar göz ardı edilemeyecek önemdedir.

Önce “ayrıcalık” sözcüğünden başlayalım. Ayrıcalığın karşılığı sözlüklerde “imtiyaz” olarak verilmekte, “başkalarından ayrı ve üstün tutulma durumu” biçiminde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla imtiyazlı ya da ayrıcalıklı olabilmek için bir yetkili kişi, kişiler, kurul ya da kurumun, söz konusu ayrıcalığı vermesi gerekmektedir.

Peki, Gazi Üniversitesi'nin, Türkiye'nin diğer üniversitelerinden ayrı ve üstün tutulması, hangi yetkili kişi, kurul veya kurumun, hangi tarihte, hangi amaçla aldığı kararlarla gerçekleşmiştir?

Cumhuriyet İdeolojisi Ayrıcalıkları Onaylıyor Muydu?

Üniversitemizin temellerinin 1920'lerde Atatürk tarafından atıldığı ve kurumun yetiştirdiği aydınlık beyinlerin, Anadolu Aydınlanması sürecinde özverili çabalarıyla önemli görevleri yerine getirdiği, kamuoyuna da mal olmuş tarihsel gerçeklerdir.

Bu nedenle adını bundan 90 yıl önce, TBMM tarafından Atatürk'e verilen "gazilik" unvanından alan "Üniversitemizin kendini ayrıcalıklı yani imtiyazlı görmek istemesi, Atatürk Dönemi'nin değerler sistemiyle uyumlu mudur?" sorusunun mutlaka yanıtlanması gerekir.

Bilindiği gibi Cumhuriyet ideolojisi 1930'larda halkçılık ilkesini benimsemiştir. Dolayısıyla imtiyazsız bir toplum olmak, halkçılık ilkesinin temelini oluşturmuştur. Ünlü Onuncu Yıl Marşı'nın on dokuz ve yirincinci dizelerinde bu husus şöyle dile getirilmiştir: "Örnektir milletlere açtığımız yeni iz/ İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz".

Bu gerçekler ortadayken, Gazi Dönemi Türkiye'si'nin ayrıcalıklı olmamakla övünen anlayışıyla, onun temellerini attığı ve ismini onun unvanından alan üniversitenin ayrıcalıklı olmakla övünmesi, müthiş bir çelişkidir. Eşine az rastlanır bir **ironi** örneğidir.

Denebilir ki, toplumumuz hiçbir zaman "imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle" olamadığına göre, ayrıcalıklı olmak da olumsuz bir özellik sayılmamalıdır!

Tarihte, antik çağlardan bugüne, imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle ya da toplumun var olmaması gerçeği farklı bir şeydir, Gazi Dönemi'nin ayrıcalıkları reddeden söylemiyle, Gazi ismini taşıyan üniversitenin ayrıcalıklı olmakla övünç duyması farklı bir şey!

Üniversitemizin İmaj Sorunu ve Kaynakları

Bir kurumun imajı, bireylerin o kuruma ilişkin deneyim, gözlem, izlenim, bilgi ve duyularının çağrıştırdığı düşünceler bütününden oluşur. İmajlar olumlu ya da olumsuz olabileceği gibi, gerçekleri yansıtır ya da yansıtmayabilir. 'Piyasa ekonomisi' sayesinde imaj o denli önem kazanmıştır ki, birçok kurumda yöneticiler, profesyonel imaj yapımcılarından yararlanma yoluna gitmeyi kaçınılmaz görmeye başlamıştır.

K. Jaspers'in 1949'da söylediği ve günümüz Türkiye için de geçerli olduğuna inandığım şu sözlerini aktararak Üniversitemizin değerlendirilmesinde yarar görüyorum. "Üniversitenin anlamı, gerçekliğin bütün ulaşılabilir kapsamıyla araştırılması ve öğretilmesidir. (...) Üniversite, araştırma ile öğretimi birleştirir. Öğrenciye hazır bir bilgi stoğu öğretilmez, tersine araştırmacılar gençlerin gerçeğin aranmasına katılmalarına izin verirler. Öte yandan öğretim görevi de araştırmayı kanatlandırır."

Gazi Üniversitesi bir eğitim, öğretim ve araştırma kurumu olarak Türkiye'nin başarılı üniversiteleri arasındadır. ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulan URAP (University Rating by Performance) Laboratuvarında yürütülen bir çalışma, 125 üniversitenin 9 kritere göre değerlendirilmesini ve sıralamasını yapmıştır. Bu sıralamaya göre Gazi; Hacettepe, ODTÜ, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin hemen arkasında, 5. sırada yer almaktadır. Merak edenler için 9 kriteri de belirtelim: Makale sayısı, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atıf sayısı, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, öğretim üyesi başına düşen toplam bilimsel doküman sayısı, doktora öğrenci sayısı, doktora öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci oranı. Bir eğitim-öğretim kurumu olarak Üniversitemizin başarısı, öğrencilerimizin girdiği kamu kurumları uzmanlık ve TUS sınavları sonuçlarından da gözlenebilir.

Hiç kuşkusuz yukarıdaki başarı tablosunda Üniversitemizin farklı akademik birimlerinin payı aynı değildir. Hatta bu alanda önemli eşitsizlikler ve asimetrikler mevcuttur. Bunların farklı ve burada irdelenemeyecek kadar çok nedenleri vardır.

Ancak genel anlamda akademik kadronun yetkinlik düzeyi, eğitimin kalitesi, altyapı donanımının yeterliliği açısından Üniversitemiz oldukça iyi bir konumda olduğu halde, bir olumsuz imaj sorunuyla karşı karşıyadır. Söz konusu sorun en somut biçimiyle üniversite adaylarının tercihlerine yansımaktadır.

Akademik Bülten’de, geçen yıl belirtilmiş olduğu gibi, “her yıl 15 000 dolayında yeni öğrenci alan Üniversitemize, birkaç istisna durum dışında, birinci tercihiyle gelen hemen hiçbir öğrenci olmaması, ilk üç tercihi içinde gelen öğrenci sayısının da son derece az olması, bu durumun en somut göstergesidir.” (Akademik Bülten, Cilt: 8, Sayı: 2, 2010, s. 12)

Peki, üniversite adaylarının bu tutumunun nedeni nedir? Bu sorunun yanıtı da Bültenimizin aynı sayısında verilmişti. Tekrar belirtmek gerekirse, üniversite adayı gençlerimizin, Üniversitemizde, özgür ve güvenli bir ortamda öğrenimlerini sürdürebileceklerine ilişkin kaygılarıdır. Hiç kuşkusuz bu kaygılar, ebeveynler tarafından da paylaşılmaktadır. Üniversite yönetiminin yüksek tirajlı yazılı medyada, eğitim-öğretim alanına ilişkin geniş kapsamlı tanıtım çalışmalarının da, yukarıdaki algı ve imajı değiştirememiş olması, sorunun ciddiyetini göstermektedir.

Diğer taraftan yönetimin yanlış, hukuka ters düşen ve mağduriyetler yaratan tasarrufları da zaman zaman medyaya yansımakla birlikte, bunların üniversite adaylarının tercihlerini fazla etkilediğini söyleyebilmek mümkün değildir. Ancak bunların kamuoyu ve bu arada yükseköğretim çevrelerinde yankı bulduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Yukarıdaki değerlendirmeler, Üniversitemizin hak etmediği bir olumsuz imaja sahip olduğuna ve bu sorundan en kısa sürede kurtulması gerektiğine işaret ediyor.

İmajlarının oluşmasında olduğu gibi, değişmesinde de yönetimlerin icraatı belirleyici önemdedir. Dolayısıyla 2012 yılında Üniversitemizi yönetecek yeni rektör ve ekibini bekleyen görevlerin başında, Üniversite’nin olumsuz imajını değiştirmek yer almalıdır. Yönetimin başarısının başlıca ölçütü de bu alanda kaydedeceği gelişme olacaktır.

ÜNİVERSİTE'DEN HABERLER

- Üniversitemizin; Edebiyat, Gazi Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler ve İletişim Fakülteleri, dekan vekillerince yönetiliyor. Bu durumun nedeni, 2011 yılı ortalarından beri, boşalan dekanlıklara Rektör tarafından her fakülte için önerilen üç'er adaydan hiçbirinin Yükseköğretim Kurulunca asaleten atanmaması! Vekaleten görev süresi ise yasada altı ayla sınırlandırılmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu, Üniversite Yönetim Kurulu'nun 9 Ekim 2008 tarihli toplantısında alınan bir kararda, imzası olan profesörler hakkında, 30 Mayıs 2011'de lüzum – u muhakeme kararı aldı. Kararın nedeni 2008 yılındaki toplantıda, döner sermaye katkı payı dağıtım esaslarında 5793 Sayılı Yasa'ya aykırı değişiklikler yapmak. Söz konusu değişikliklerle, Tıp Fakültesi Performans Değerlendirme Kurulu üyeleri ile Ameliyathaneler ve Laboratuvarlar Koordinatörlerine fazla ve usulsüz ödemelerin yapılmasının sağlandığı ileri sürülüyor. Kararın ana dayanağı olan Maliye Teftiş Kurulu'nun 15.03.2011 tarihli raporunda ayrıca, SRC (Karayolları) projesinde görevli Üniversite yöneticilerine yapılan ödemelerin de usulsüzlüğü belirtiliyor.

- Edebiyat Fakültesi Tarih ve Fen Fakültesi Fizik bölümlerinde görevli iki Araştırma Görevlisi aylar önce Doçent unvanı aldıkları halde, kendilerine araştırma görevlilerine verilen işlerin yaptırılmasına devam ediliyor. Bu uygulama açıkça yasal değil!

- Yükseköğretim Kanunu (Md. 39) uyarınca yurtdışında altı ay süreyle görevlendirilmiş bir Profesörün İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Başkanlığına dekan tarafından atanması ve atamanın Rektörlükçe onaylanması, Yasanın Bölüm Başkanının görevlerine ilişkin maddesi ve Akademik Teşkilat Yönetmeliği ile çelişiyor. Atanan Bölüm Başkanı'nın kendi yerine bir doçenti vekil olarak tayini de bu yanlışı pekiştiriyor.

- Dekan ve Dekan Vekili olarak Fen Edebiyat Fakültesinde görevde bulunduğu 2008 yılı sonlarında, hakkında peş peşe açılan disiplin soruşturmaları ve cezalarıyla psikolojik taciz (mobbing) gördüğünü ileri sürerek tazminat davası açan Fizik Profesörü de açtığı davayı kazanmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu'nun, Üniversitemizde ön kayıt, kayıt ve mezuniyet aşamalarında öğrencilerden alınan zorunlu ücretlerle ilgili olarak, yasal dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle soruşturma açılması kararı aldığı öğrenilmiştir.

EDİTÖR'ÜN NOTU

Değerli Üyemiz,

Yeni eğitim – öğretim yılının başlaması dolayısıyla, bir buçuk ay önce sizlere seslenmiştik. Bu tarihten sonra hepimizi acıya boğan gelişmeler yaşandı. Önce PKK terörünün hedef gözetmeyen saldırıları, ardından Van'da yaşanan deprem felaketi ülkemizi derinden sarstı. Yaraların en kısa sürede sarılması, en büyük dileğimizdir.

Akademik Bülten'in yeni sayısı, bu yıl sona ermeden yayınlanacak son sayıdır. Bültenimizin sayfaları, bu sayıda da yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ile Üniversitemize ilişkin konulara ayrılmış bulunuyor.

Bundan sonraki sayılar için, okur ve yazar olarak aktif katkılarınızı bekliyor, geçen hafta layığıyla kutlayamadığımız Cumhuriyet Bayramınızı ve yaklaşan Kurban Bayramınızı kutluyor, sağlık ve esenlikler diliyorum.

Sevgi ve Saygılarımla.

Editör

Prof. Dr. M. Tuba ONGUN

ÜNİVERSİTE'DEN HABERLER

- Üniversitemizin; Edebiyat, Gazi Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler ve İletişim Fakülteleri, dekan vekillerince yönetiliyor. Bu durumun nedeni, 2011 yılı ortalarından beri, boşalan dekanlıklara Rektör tarafından her fakülte için önerilen üç'er adaydan hiçbirinin Yükseköğretim Kurulunca asaleten atanmaması! Vekaleten görev süresi ise yasada altı ayla sınırlandırılmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu, Üniversite Yönetim Kurulu'nun 9 Ekim 2008 tarihli toplantısında alınan bir kararda, imzası olan profesörler hakkında, 30 Mayıs 2011'de lüzum – u muhakeme kararı aldı. Kararın nedeni 2008 yılındaki toplantıda, döner sermaye katkı payı dağıtım esaslarında 5793 Sayılı Yasa'ya aykırı değişiklikler yapmak. Söz konusu değişikliklerle, Tıp Fakültesi Performans Değerlendirme Kurulu üyeleri ile Ameliyathaneler ve Laboratuvarlar Koordinatörlerine fazla ve usulsüz ödemelerin yapılmasının sağlandığı ileri sürülüyor. Kararın ana dayanağı olan Maliye Teftiş Kurulu'nun 15.03.2010 tarihli raporunda ayrıca, SRC (Karayolları) projesinde görevli Üniversite yöneticilerine yapılan ödemelerin de usulsüzlüğü belirtiliyor.

- Edebiyat Fakültesi Tarih ve Fen Fakültesi Fizik bölümlerinde görevli iki Araştırma Görevlisi aylar önce Doçent unvanı aldıkları halde, kendilerine araştırma görevlilerine verilen işlerin yaptırılmasına devam ediliyor. Bu uygulama açıkça yasal değil!

- Yükseköğretim Kanunu (Md. 39) uyarınca yurtdışında altı ay süreyle görevlendirilmiş bir Profesörün İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Başkanlığına dekan tarafından atanması ve atamanın Rektörlükçe onaylanması, Yasanın Bölüm Başkanının görevlerine ilişkin maddesi ve Akademik Teşkilat Yönetmeliği ile çelişiyor. Atanan Bölüm Başkanı'nın kendi yerine bir doçenti vekil olarak tayini de bu yanlışı pekiştiriyor.

- Dekan Vekili olarak Fen Edebiyat Fakültesinde görevde bulunduğu 2008 yılı sonlarında, hakkında peş peşe açılan disiplin soruşturmaları ve cezalarıyla psikolojik taciz (mobbing) gördüğünü ileri sürerek tazminat davası açan Fizik Profesörü de açtığı davayı kazanmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu'nun, Üniversitemizde ön kayıt, kayıt ve mezuniyet aşamalarında öğrencilerden alınan zorunlu ücretlerle ilgili olarak, yasal dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle soruşturma açılması kararı aldığı öğrenilmiştir.

ÜNİVERSİTE'DEN HABERLER

- Üniversitemizin; Edebiyat, Gazi Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler ve İletişim Fakülteleri, dekan vekillerince yönetiliyor. Bu durumun nedeni, 2011 yılı ortalarından beri, boşalan dekanlıklara Rektör tarafından her fakülte için önerilen üç'er adaydan hiçbirinin Yükseköğretim Kurulunca asaleten atanmaması! Vekaleten görev süresi ise yasada altı ayla sınırlandırılmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu, Üniversite Yönetim Kurulu'nun 9 Ekim 2008 tarihli toplantısında alınan bir kararda, imzası olan profesörler hakkında, 30 Mayıs 2011'de lüzum – u muhakeme kararı aldı. Kararın nedeni 2008 yılındaki toplantıda, döner sermaye katkı payı dağıtım esaslarında 5793 Sayılı Yasa'ya aykırı değişiklikler yapmak. Söz konusu değişikliklerle, Tıp Fakültesi Performans Değerlendirme Kurulu üyeleri ile Ameliyathaneler ve Laboratuvarlar Koordinatörlerine fazla ve usulsüz ödemelerin yapılmasının sağlandığı ileri sürülüyor. Kararın ana dayanağı olan Maliye Teftiş Kurulu'nun 15.03.2011 tarihli raporunda ayrıca, SRC (Karayolları) projesinde görevli Üniversite yöneticilerine yapılan ödemelerin de usulsüzlüğü belirtiliyor.

- Edebiyat Fakültesi Tarih ve Fen Fakültesi Fizik bölümlerinde görevli iki Araştırma Görevlisi aylar önce Doçent unvanı aldıkları halde, kendilerine araştırma görevlilerine verilen işlerin yaptırılmasına devam ediliyor. Bu uygulama açıkça yasal değil!

- Yükseköğretim Kanunu (Md. 39) uyarınca yurtdışında altı ay süreyle görevlendirilmiş bir Profesörün İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Başkanlığına dekan tarafından atanması ve atamanın Rektörlükçe onaylanması, Yasanın Bölüm Başkanının görevlerine ilişkin maddesi ve Akademik Teşkilat Yönetmeliği ile çelişiyor. Atanan Bölüm Başkanı'nın kendi yerine bir doçenti vekil olarak tayini de bu yanlışı pekiştiriyor.

- Dekan Vekili olarak Fen Edebiyat Fakültesinde görevde bulunduğu 2008 yılı sonlarında, hakkında peş peşe açılan disiplin soruşturmaları ve cezalarıyla psikolojik taciz (mobbing) gördüğünü ileri sürerek tazminat davası açan Fizik Profesörü de açtığı davayı kazanmış bulunuyor.

- Yükseköğretim Kurulu'nun, Üniversitemizde ön kayıt, kayıt ve mezuniyet aşamalarında öğrencilerden alınan zorunlu ücretlerle ilgili olarak, yasal dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle soruşturma açılması kararı aldığı öğrenilmiştir.

ÜNİVERSİTEMİZ, AYRICALIK ve İMAJ SORUNU

Prof. Dr. M. Tuba Ongun

Üniversitemizin içeriden (öğretim elemanları, öğrencilerimiz, diğer çalışanlar) ve dışarıdan (kamuoyu, halk, akademiya) nasıl algılandığı incelenmeye değer bir konudur. Ülkemizin diğer üniversitelerinin aksine, Gazi Üniversitesi bu yönüyle biraz karmaşık ve sorunlu bir görünüm arz etmektedir. Bu yazıda bu konuya birkaç ana boyutuyla girerek açıklık getirmeye çalışacağım.

“Motto” Üzerine

Birçok Batı diline girmiş olan “motto” Latince kökenli bir sözcüktür. Sözlüklerde Türkçe karşılığı, “düstur, vecize, slogan, ilke” olarak yer almaktadır. Ne var ki, bu karşılıkların **hiç biri, her zaman**, “motto”nun anlamını tam olarak yansıtmamaktadır. “Motto”, bazen ve hatta çoğu defa, bir kurumun, kuruluşun ya da markanın felsefesini ifade eden bir cümle ya da sözcükler bütünüdür.

Örneğin, aylıklarımızı aldığımız Halk Bankası’nın “motto”su “üreten Türkiye’nin bankası”dır. Dünya üniversitelerinin de “motto”ları vardır. Örneğin, Yale Üniversitesi’nin “motto”su, Latince “lux et veritas”tır. “Işık ve gerçek” anlamına gelmektedir.

Gazili Olmanın Ayrıcalığı?

Üniversitemiz de, sanırım 1990’larda, mensuplarına ve öğrencilerine ‘gurur’ veren “Gazili Olmak Ayrıcalıktır” şiarını benimseyerek, oldukça özgün bir “motto”ya sahip olmuştur. Ancak söz konusu “motto” iki açıdan sorunludur. Üstelik bu sorunlar göz ardı edilemeyecek önemdedir.

Önce “ayrıcalık” sözcüğünden başlayalım. Ayrıcalığın karşılığı sözlüklerde “imtiyaz” olarak verilmekte, “başkalarından ayrı ve üstün tutulma durumu” biçiminde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla imtiyazlı ya da ayrıcalıklı olabilmek için bir yetkili kişi, kişiler, kurul ya da kurumun, söz konusu ayrıcalığı vermesi gerekmektedir.

Peki, Gazi Üniversitesi'nin, Türkiye'nin diğer üniversitelerinden ayrı ve üstün tutulması, hangi yetkili kişi, kurul veya kurumun, hangi tarihte, hangi amaçla aldığı kararlar gerçekleşmiştir?

Cumhuriyet İdeolojisi Ayrıcalıkları Onaylıyor Muydu?

Üniversitemizin temellerinin 1920'lerde Atatürk tarafından atıldığı ve kurumun yetiştirdiği aydınlık beyinlerin, Anadolu Aydınlanması sürecinde özverili çabalarıyla önemli görevleri yerine getirdiği, kamuoyuna da mal olmuş tarihsel gerçeklerdir.

Bu nedenle adını bundan 90 yıl önce, TBMM tarafından Atatürk'e verilen "gazilik" unvanından alan "Üniversitemizin kendini ayrıcalıklı yani imtiyazlı görmek istemesi, Atatürk Dönemi'nin değerler sistemiyle uyumlu mudur?" sorusunun mutlaka yanıtlanması gerekir.

Bilindiği gibi Cumhuriyet ideolojisi 1930'larda halkçılık ilkesini benimsemiştir. Dolayısıyla imtiyazsız bir toplum olmak, halkçılık ilkesinin temelini oluşturmuştur. Ünlü Onuncu Yıl Marşı'nın on dokuz ve yirminci dizelerinde bu husus şöyle dile getirilmiştir: "Örnektir milletlere açtığımız yeni iz/ İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz".

Bu gerçekler ortadayken, Gazi Dönemi Türkiye'si'nin ayrıcalıklı olmamakla övünen anlayışıyla, onun temellerini attığı ve ismini onun unvanından alan üniversitenin ayrıcalıklı olmakla övünmesi, müthiş bir çelişkidir. Eşine az rastlanır bir **ironi** örneğidir.

Denebilir ki, toplumumuz hiçbir zaman "imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle" olamadığına göre, ayrıcalıklı olmak da olumsuz bir özellik sayılmamalıdır!

Tarihte, antik çağlardan bugüne, imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle ya da toplumun var olmaması gerçeği farklı bir şeydir, Gazi Dönemi'nin ayrıcalıkları reddeden söylemiyle, Gazi ismini taşıyan üniversitenin ayrıcalıklı olmakla övünç duyması farklı bir şey!

Üniversitemizin İmaj Sorunu ve Kaynakları

Bir kurumun imajı, bireylerin o kuruma ilişkin deneyim, gözlem, izlenim, bilgi ve duyularının çağrıştırdığı düşünceler bütününden oluşur. İmajlar olumlu ya da olumsuz olabileceği gibi, gerçekleri yansıtır ya da yansıtmayabilir. 'Piyasa ekonomisi' sayesinde imaj o denli önem kazanmıştır ki, birçok kurumda yöneticiler, profesyonel imaj yapımcılarından yararlanma yoluna gitmeyi kaçınılmaz görmeye başlamıştır.

K. Jaspers'in 1949'da söylediği ve günümüz Türkiye için de geçerli olduğuna inandığım şu sözlerini aktararak Üniversitemizin değerlendirilmesinde yarar görüyorum. "Üniversitenin anlamı, gerçekliğin bütün ulaşılabilir kapsamıyla araştırılması ve öğretilmesidir. (...) Üniversite, araştırma ile öğretimi birleştirir. Öğrenciye hazır bir bilgi stoğu öğretilmez, tersine araştırmacılar gençlerin gerçeğin aranmasına katılmalarına izin verirler. Öte yandan öğretim görevi de araştırmayı kanatlandırır."

Gazi Üniversitesi bir eğitim, öğretim ve araştırma kurumu olarak Türkiye'nin başarılı üniversiteleri arasındadır. ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulan URAP (University Rating by Performance) Laboratuvarında yürütülen bir çalışma, 125 üniversitenin 9 kritere göre değerlendirilmesini ve sıralamasını yapmıştır. Bu sıralamaya göre Gazi; Hacettepe, ODTÜ, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin hemen arkasında, 5. sırada yer almaktadır. Merak edenler için 9 kriteri de belirtelim: Makale sayısı, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atıf sayısı, öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, öğretim üyesi başına düşen toplam bilimsel doküman sayısı, doktora öğrenci sayısı, doktora öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci oranı. Bir eğitim-öğretim kurumu olarak Üniversitemizin başarısı, öğrencilerimizin girdiği kamu kurumları uzmanlık ve TUS sınavları sonuçlarından da gözlenebilir.

Hiç kuşkusuz yukarıdaki başarı tablosunda Üniversitemizin farklı akademik birimlerinin payı aynı değildir. Hatta bu alanda önemli eşitsizlikler ve asimetriler mevcuttur. Bunların farklı ve burada irdelenemeyecek kadar çok nedenleri vardır. Ancak genel anlamda akademik kadronun yetkinlik düzeyi, eğitimin kalitesi, altyapı donanımının yeterliliği açısından Üniversitemiz oldukça iyi bir konumda olduğu halde,

bir olumsuz imaj sorunuyla karşı karşıyadır. Söz konusu sorun en somut biçimiyle üniversite adaylarının tercihlerine yansımaktadır.

Akademik Bülten’de, geçen yıl belirtilmiş olduğu gibi, “her yıl 15 000 dolayında yeni öğrenci alan Üniversitemize, birkaç istisna durum dışında, birinci tercihiyle gelen hemen hiçbir öğrenci olmaması, ilk üç tercihi içinde gelen öğrenci sayısının da son derece az olması, bu durumun en somut göstergesidir.” (Akademik Bülten, Cilt: 8, Sayı: 2, 2010, s. 12)

Peki, üniversite adaylarının bu tutumunun nedeni nedir? Bu sorunun yanıtı da Bültenimizin aynı sayısında verilmişti. Tekrar belirtmek gerekirse, üniversite adayları gençlerimizin, Üniversitemizde, özgür ve güvenli bir ortamda öğrenimlerini sürdürebileceklerine ilişkin kaygıdır. Hiç kuşkusuz bu kaygılar, ebeveynler tarafından da paylaşılmaktadır. Üniversite yönetiminin yüksek tirajlı yazılı medyada, eğitim-öğretim alanına ilişkin geniş kapsamlı tanıtım çalışmalarının da, yukarıdaki algı ve imajı değiştirememiş olması, sorunun ciddiyetini göstermektedir.

Diğer taraftan yönetimin yanlış, hukuka ters düşen ve mağduriyetler yaratan tasarrufları da zaman zaman medyaya yansımakla birlikte, bunların üniversite adaylarının tercihlerini fazla etkilediğini söyleyebilmek mümkün değildir. Ancak bunların kamuoyu ve bu arada yükseköğretim çevrelerinde yankı bulduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Yukarıdaki değerlendirmeler, Üniversitemizin hak etmediği bir olumsuz imaja sahip olduğuna ve bu sorundan en kısa sürede kurtulması gerektiğine işaret ediyor.

İmajlarının oluşmasında olduğu gibi, değişmesinde de yönetimlerin icraatı belirleyici önemdedir. Dolayısıyla 2012 yılında Üniversitemizi yönetecek yeni rektör ve ekibini bekleyen görevlerin başında, Üniversite’nin olumsuz imajını değiştirmek yer almalıdır. Yönetimin başarısının başlıca ölçütü de bu alanda kaydedeceği gelişme olacaktır.

“YÜKSEKÖĞRETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI” ve REKTÖRLÜK SEÇİMLERİ

“Yükseköğretim Reformu” ya da “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” girişimleri, 2002 yılı sonlarına ve AKP iktidarının ilk aylarına uzanır. Konunun iktidar açısından ne kadar önemli olduğunu anlayabilmek için, Yükseköğretim Reformu’nun Birinci AKP Hükümetinin Acil Eylem Planı içinde yer almış olduğunu anımsamakta yarar vardır.

O günlerde iktidarın “Yükseköğretim Reformu” girişimleri, kamuoyunda genellikle türbanın serbestleşmesini ve üniversiteye giriş sınavlarında meslek lisesi – ve bu arada İmam Hatip Lisesi– mezunlarına düşük katsayı uygulanmasına son verilmesini amaçlayan çabalar olarak değerlendirilmişti. AKP iktidarının ilk Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu ile daha sonra onun yerini alan Hüseyin Çelik tarafından başlatılan girişim ve hazırlıklara, Yükseköğretim Kurulu’nun destek vermemesi ve siyasal ortamın fazla elverişli olmaması nedeniyle çalışmalar yarıda kalmıştır.

Değişenler ve Değişmeyenler

Geçen üç yıl içinde üniversiteler açısından neler değişti? Çok şey; neredeyse değişmeyen bir tek 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu kaldı! Değişenlerin başında rektörleri atayan Cumhurbaşkanı geliyor. Onu, YÖK Genel Kurulu’nun yapısı izliyor. Ardından sırayı, yıllarca sert tartışmaların öznesi olan katsayı uygulaması alıyor. Türban konusu ise, yeni bir yasal düzenlemenin yapılmamasına karşın, 2010 tarihindeki Referandumdan sonra önemini büyük ölçüde kaybetmiş görünüyor. Bu olgunun başlıca nedeni, daha önce bu konuda iktidara karşı Anayasa Mahkemesi’nde dava açmış olan ana muhalefetin tutum değişikliğidir.

İktidarın 2007 yılındaki seçim zaferi ve 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa Referandumundan sonra, “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” tekrar gündeme girmiştir. Bu amaçla kurulan bir komisyonun, 2011 Genel Seçimleri

sonrasında çalışmalarına hız verdiği ve hazırlanan taslağın son şeklini almak üzere olduğu gelen bilgiler arasındadır.

Fazla Merak Edilmeyen Değişiklikler

Yeni Taslak'ın, yükseköğretim sistemini önemli ölçüde değiştireceği belli olmuştur. Yeni yapılanmanın temel felsefesi, 1999 yılından beri benimsenmiş olan AB'nin Bolonya (Bologna) ve Lizbon Süreçlerine dayanmaktadır. Buna göre eğitim, küreselleşme olgusunun dayattığı gereksinimlere göre, rekabet gücünün artırılmasını hedefleyen bir anlayış uyarınca yapılandırılacaktır. Dolayısıyla **piyasa aktörlerinin yönetim ve denetimde** etkinlik sahibi olması zorunludur. "Bunun araçları da Anglosakson tipi mütevelli heyetleri oluşturmak, performans dayalı bütçeye geçmektir"¹. Üniversitelerin devlet üzerindeki mali yükünün hafiflemesi, kendi kaynaklarını yaratması, bunun için sanayi ve yerel yönetimlerle işbirliğini yoğunlaştırması, özel üniversitelerin teşviki, öğrencilerin üniversitenin 'paydaşı' müşteriler olarak algılanması, yeni liberal yaklaşımın öğeleri arasındadır.

Akademik Bülten'in bundan önceki sayısında Yeni Yükseköğretim Modeli'nin ana hatları vurgulanmıştı. Bunların birçoğunun, öğretim elemanlarınca çok az konuşulması ilk bakışta şaşırtıcı gelmektedir. Örneğin performans dayalı sözleşmeler öğretim elemanlarını ilgilendirmiyor mu? Bu sözleşmeler hangi kriterlere dayanan performans ölçümleriyle yapılacaktır? Bu kriterleri kimler belirleyecektir? Devlet üniversitelerini, aynen özel vakıf üniversiteleri gibi mütevelli heyetleri yönetecekse –ki öyle olması kesindir– bu heyetlerde kimler yer alacak ve hangi kesim, anlayış ve görüşlerin temsilcisi olacaktır? Yetkili rektörün yerini alacak yetkili kurullar kimlerden oluşacaktır? Ders programları nasıl belirlenecektir? Performans dayalı bütçe uygulaması öğretim üyelerine ne gibi yükümlülükler getirecektir? Sorular artırılabilir. Ancak belli olan bir gerçek varsa, bu da öğretim üyelerinin rektör atamaları dışındaki konulara oldukça ilgisiz kalmalarıdır.

¹ Gümüüş, Adnan; "Üniversiteleri Avrupa Yükseköğretim Alanına Bağlamak: Gürüz, Teziç ve Özcan Dönemleri Arasındaki Benzerlikler", 5. Üniversite Kurultayı Kitabı, Orta Doğu Öğretim Elemanları Derneği, Ankara, 2011, s. 76.

Rektör Seçim ve Atamaları Neden Önemi Koruyor?

Yeni Yükseköğretim Yasası taslağı ve onun öngördüğü Anayasa maddelerindeki birkaç değişikliğin geleceğı, önümüzdeki aylarda belli olacaktır. Anayasa değişikliğinin gerçekleşmemesi, yasanın çıkmaması ve gerekli kurumsal düzenlemelerin yetişmemesi durumunda, 21 devlet üniversitesinde rektörlük seçimleri 2012 yılı Haziranında yapılacaktır. Seçimlerin yapılacağı üniversiteler arasında Gazi, Ankara, ODTÜ, İTÜ, Ege, Dokuz Eylül, Uludağ, Ondokuz Mayıs, Çukurova ve Dicle Üniversiteleri bulunmaktadır. Yasanın bir an önce çıkması isteğı, en başta YÖK Başkanı tarafından dile getirilmektedir. Hükümetin de bu konuda istekli olduğu anlaşılmaktadır.

Bilindiğı gibi, üniversitelerde yürürlükte olan sistem, ilginç bir seçim yöntemine dayanmaktadır. Buna göre seçimlerde en az altı adayın oy almış olması zorunluluğı vardır. Seçim sonrasında en yüksek oyu alan altı kişi, YÖK Genel Kurulu'nda yapılan oylamalarda üçe indirilmekte, ilk üç isim Cumhurbaşkanı'na gönderilmekte, Cumhurbaşkanı'nın tercih edeceği aday atanmaktadır. Son yıllarda, seçimlerden birinci çıkan adayın YÖK tarafından listeye alınmaması, ya da alt sıralara konması, yaygın bir uygulama halini almıştır. Dolayısıyla, seçimlerden birinci çıkan adayın rektör olarak atanması da bir istisna özelliğı kazanmıştır.

Bunca kısıt ve olumsuz örnek ortadayken, öğretim üyelerinin aklının neden rektörlük seçimlerinde kaldığı açıklanmaya muhtaçtır. Olası açıklamalar şunlardır:

- Öğretim üyeleri, siyasal iktidarın hazırlıklarından haberdar değildir ya da bu hazırlıklar konusunda çok sınırlı bir bilgiye sahiptir.
- Öğretim üyeleri, siyasal iktidarın arzuladığı Anayasa değişikliğı ile Yeni Yükseköğretim Yasasının önümüzdeki 6-7 ay içinde TBMM'den geçebileceğine inanmamaktadır.

- Öğretim üyeleri, yürürlükteki sistemin, siyasal iktidarın işine yaradığını, bunun en somut göstergesinin ise iktidarın tercihlerinin rektör seçim ve atamalarına yansması olduğunu düşünmektedir.

Yukarıdaki nedenle, yasa değişikliğinin iktidar açısından asla vazgeçilmez olmadığı sonucuna ulaşmaktadır. Bu kanaatin pekişmesinde, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun rektöre tanıdığı geniş yetkiler güçlü bir etkiye sahiptir.

Öğretim Elemanlarının Güçlü Rektör Algısı

Ş. Gölbaşı ve V. Urhan adlı iki araştırmacının üniversitelerimizde yürüttüğü ve bir bildiri olarak yayımlanan araştırmaları ilginç gerçekleri ortaya koymaktadır². Üniversitelerde ve TÜBA, TÜBİTAK ve YÖK'te çeşitli düzeylerde görev almış akademisyenlerle yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlar özetle aşağıdaki gibidir:

- Görüşülen akademisyenler, rektör dışında kimsenin sözünün geçerli olmadığı düşüncesindedir. "YÖK düzeninin, yönetimin tüm kademelerini **kişiselleştirdiği** (a. b. ç), üniversite yönetiminde, kurulların işlevsizleştiği ve nasıl işletildiklerinin tamamen yöneticiye bağlı olduğu, YÖK sisteminin rektörleri aşırı güçlendirmesinin, her türlü işleyişin rektörlerin anlayış ve tutumuna göre değişmesine neden olduğu" yönünde değerlendirmeler yapmaktadır.
- Üniversitelerin, fakültelerin sessiz kalmasının temel nedeni, üniversitelerin rektörün, fakültelerin de dekanların denetiminde olmasıdır.

Ancak araştırmacılar, üniversite sorunlarının çözüme ulaşmasının önünde, şu engellerin de bulunduğunu saptamışlardır: "Öğretim üyelerinin çoğu, yaptığı işin bilincinde değildir. Akademisyenler, üniversite sistemini yeterince tanımamaktadır, kendi sorunlarını bilmemektedir, sorunları çözmek için kendi payına düşen ev ödevini yapmamakta, emek harcamaktan kaçınmaktadır" (a. g. m.: 60).

² Akçabol, Rifat; "Türkiye'de Bilim ve Eğitim Politikaları", 5. Üniversite Kurultayı Kitabı, Orta Doğu Öğretim Elemanları Derneği, Ankara, 2011, s. 55.

Yukarıdaki saptamalara katılmamak zordur. Gerçekten de rektörler geniş yetkilere sahiptir. Bu yetkilerin bir kısmı yasayla kendilerine verilmiştir, bir kısmını ise başkanlığını yaptıkları Üniversite Yönetim Kurulu ve Senato aracılığıyla kullanmaktadırlar. Söz konusu organlara, kendi önerileri doğrultusunda YÖK'ün atadığı dekanlar ve bizzat kendilerince atanan, enstitü ve yüksekokul müdürleri aracılığıyla hükmetmektedirler. Bu organlara seçim yoluyla gelenlerin ise ağırlığı bulunmamaktadır. Rektörün yetkileri arasında “gerekli gördüğü hallerde üniversiteyi oluşturan kuruluş ve birimlerde görevli öğretim elemanlarının ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek” (2547 Sayılı Kanun, Md. 13b/4) gibi dehşet verici bir madde de bulunmaktadır. Öğretim üyeleri; yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları ilanının rektörün inisiyatifinde olduğunu, doçentlik kadro jürilerinin rektörlükçe belirlendiğini, araştırma görevlilerinin 33. maddenin öngördüğü kalıcı statüye rektörün iradesiyle geçirileceğini, 8-15 günlük yurtdışı görevlendirme iznini rektörün verdiğini, vb. bilmektedir. Bilmeyenler de günü geldiğinde öğrenmektedir.

Buna karşılık araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, öğretim üyelerimizin üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokullardaki kurulların görev ve yetkilerini iyi bildiğini söylemek mümkün değildir. Çoğumuz üniversite yönetim kuruluyla senatonun, fakülte kuruluyla fakülte yönetim kurulunun, enstitü kuruluyla enstitü yönetim kurulunun görev ve yetkilerini karıştırırız. Bu konular bizi fazla ilgilendirmez. Söz konusu kurullar için yapılan seçimler, bazen bir formalitenin yerine getirilmesi, bazen de bir siyasal yarış olmanın ötesinde anlam taşımaz. Güçlü rektör ve güçlü yönetim algısı, öğretim elemanlarımızı o kadar etkilemiştir ki, yönetime bir dilekçe yazmak bile bazen cesaret gerektirir. Öyle ya, sonuçta “istenmeyen kişi” damgasının vurulmasına yol açabilir! İşte kurumsallaşma ve demokrasi algısının bu düzeylerde olduğu üniversitelerde, rektör ve yönetim ekibinden önemli ne olabilir? Madem ki her şey rektörle başlayıp, rektörle bitiyor, sıkıntılar da öğretim üyesinin kafasına en uygun adayın rektör olmasıyla bitecek ve beklentiler gerçekleşecektir.

Rektör Ataması Konusuna Yaklaşımlar

Bundan sekiz yıl önce tartışmaya açılan E. Mumcu taslağı, YÖK'ü, bu defa YEK (Yükseköğretim Eşgüdüm Kurulu) olarak yeniden yapılandırırken, her düzeyde akademik yöneticilerin (anabilim dalı ve bölüm başkanı, dekan, rektör) seçimle gelmesini öngörüyordu. Aynı taslakta, çoğunluğu üniversite dışındaki kişilerden oluşan ve Üniversite Yönetim Kurulu'nun yerini alması tasarlanan Mütevelli Heyetlerine; eşgüdüm, kadro, görevlendirme ve bütçe yetkileri devrediliyordu (Gümüş, 2010: 85).

Ne var ki, aradan geçek sekiz yıl içinde iktidar, rektörün seçimle gelmesi ilkesinden vazgeçmiş görünüyor. YÖK Başkanı Özcan, Cumhuriyet Gazetesi'nin "Yeni anayasa için önerileriniz var mı?" sorusuna şu yanıtı veriyor (Cumhuriyet, 27.06.2011): "Önerilerimiz hazır. Rektör atamaları konusunda üniversitelerdeki seçimleri kaldırmak istiyoruz. Rektörleri bir seçici kurulun belirlemesini istiyoruz. Ya üniversitelerin kendi bünyeleri içinde mütevelli heyet gibi kurulabilir, ya da dışarıdan bir seçici kurul olabilir."

Gerçekte, üniversitelerde mevcut seçim sisteminin kalkması yönündeki kamuoyu görüşü geçen sekiz yıl içinde önemli mesafe almıştır. Bu değişim başlı başına üniversite içinden de destek bulmuştur.

Örneğin, 1992-2000 yılları arasında Gazi Üniversitesi Rektörlüğü yapmış olan Prof. Dr. Enver Hasanoğlu, "YÖK Başkanı olsanız neyi değiştirirsiniz?" sorusuna şu yanıtı vermektedir (Medimagazin, 26 Şubat 2006): "... Bütün seçimleri kaldırırım. Rektörlüktür, anabilim dalı başkanlığı gibi. Bunlar kalkacak. Ne olacak peki? Hükümet ve politikacılar, seçim denilince, rektörlük seçimiyle diğer seçimleri karıştırıyor. Ama seçim kavramı var ya, zann ediyorlar ki demokrasi budur. Bu antidemokratik bir şeydir. Görüyorsunuz rektör seçimlerini. O bilgisayar dağıtıyor, o İngiltere'ye göndereyim, bana oy ver, öteki bilmem ne yapıyor. Ondan sonra bir gecede 70 tane yardımcı doçent atanıyor. Geliyor, onlar oy veriyor. Birinci seçilen atanmıyor, Cumhurbaşkanı 3. sıradan birini atıyor. Tüm bunlar kesinlikle kalkmalı. Seçim zamanı üniversitelerde altı ay iş yapılmıyor. Bir komite kurulur, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Başbakanlık Müsteşarı, mesela TÜBA'nın başkanı, TÜBİTAK'ın başkanı, eski YÖK başkanı, TOBB'un başkanı gibi bir komite oluşur. A üniversitesinde seçim

vardır. Enver Hasanoğlu adayım der. O komite senin boyuna, kilona, geçmişine, vs. her şeye bakar. 3 tane adayı seçer, Cumhurbaşkanı'na gönderir, O da içlerinden birini atar. Bu kadar kargaşaya, bu kadar bölünmeye neden olmaz. İnsan subjektif olur. Ben iki seçim geçirmiş insanım. Hep bir küskün taraf çıkıyor.”

1996 yılından beri 4 rektörlük seçimine girmiş olan Prof. Dr. Rıza Ayhan'ın söyledikleri de özünde aynıdır. Prof. Dr. Çağatay Özdemir'le yaptığı söyleşide (Türk Yurdu Dergisi, Ekim 2008, Cilt: 28, Sayı: 254), “Türkiye üniversitelerinin daha ehil ellere teslim edilebilmesi için rektörlük seçim veya atamalarına ilişkin nasıl bir model öneriyorsunuz?” sorusuna şu yanıtı veriyor:

“Esasen bu sistem ne seçim, ne atama... Birçok üniversitede en kalabalık fakülte, aynı zamanda rektörü de belirleyen fakülte oluyor... İkinci olarak seçim rekabet demektir. Rekabet nasıl şekillenecek? İster istemez devreye çeşitli dayanışma grupları giriyor... Nihayet rektör olan kişi, ikinci dönem de orada kalabilmek için, kendisini destekleyeceklerin sayısını artırmaya yönelik bir kadrolaşma yapabiliyor... Sistem bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bir seçici kurula bırakılabilir ya da kimi nesnel ölçütler esasında müracaat hakkı kazanan öğretim üyeleri arasından Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılabilir.”

Görüldüğü gibi iki defa rektörlük seçimine girip, iki defa seçilen ve de atanan Prof. Hasanoğlu ile dört defa seçime girip iki defa seçilen ve atanan Prof. Ayhan, sistemin sakıncaları konusunda aynı görüşleri paylaşıyorlar. Prof. Hasanoğlu görüşlerini son rektörlük görevinin bitiminden 6 yıl sonra, Prof. Ayhan ise son rektörlük görevinin başlarında açıklıyor. Verilen örnekler ise Üniversitemizin yakın dönemine ilişkin ve öğretim üyelerimizce iyi bilinen olaylar!

Neo-liberal “Reform” Anlayışı Özerklikle Bağdaşmaz

Türkiye’de, geçmişi on yıllar öncesine uzanan üniversite özerkliği mücadelesinin günümüzde yeni bir evreye girdiği gözlenmektedir. Rektörlük seçimi ve ataması konusunu ve mütevellî sistemini, yapılmak istenen diğer değişikliklerden bağımsız olarak ele almak sağlıklı bir yol değildir. Diğer değişikliklere ise ana

hatlarıyla değinmiş bulunuyoruz. “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması” adı altında gerçekleştirilmek istenenler, neo-liberal düşüncenin ürünü olup, kökenleri yıllar öncesine inmektedir. Özünde YÖK’ün 2006 yılında yayımladığı Stratejik Rapor’la da örtüşmektedir.

Farklı olan husus, bu kez “reformun” siyasal iktidarın damgasını taşıyor olmasıdır. Uygulamayı belirleyecek olan da budur.

Birkaç ana noktaya değinerek “reform” girişiminin temel anlayışıyla aramızdaki farklılıkları vurgulayalım:

- Bizler üniversiteyi kamu hizmeti veren bir kurum olarak görüyor, piyasa güdümünde bir ticari hizmet kurumuna dönüşmesini doğru bulmuyoruz.
- Akademik özerklikten vazgeçilemez, akademik özerklik sınırlamaya tabi tutulamaz. YÖDEK ve benzeri dış denetim kurullarının performansa dayalı dış denetimi, akademik özerlikle bağdaşmamaktadır.
- Öğretim elemanlarının özlük hakları zaten yıllardır göz ardı edilmiş, maddi durumları kötüleşmişken, sözleşmeli statüye alınmaları, çok tartışmalı performans kriterleriyle değerlendirilmeleri ve iş güvencelerini ortadan kaldıracak bir sistemin unsurları haline getirilmeleri, yanlıştır.
- Türkiye’de akademik kariyerin ilk basamağı ve ana kaynağı asistanlık olagelmıştır. Bu gerçeği yok sayarak, başka ülkelerden kopyalanan modeller, yükseköğretimin gereksinimleriyle bağdaşmamakta, mağduriyetler yaratmakta, eğitim-öğretime zarar vermektedir.
- Yeni düzenlemede varlığını sürdüreceği ileri sürülen Yükseköğretim Kurulu kaldırılmalı, ancak ülkemizde 1982 yılında 27 olan üniversite sayısının 170’e çıktığı göz önüne alınarak üniversiteler bünyesinden yeni bir eşgüdüm ve planlama organı oluşturulmalıdır.

Ana çizgilerini ortaya koymaya çalıştığımız farklılıklar ve bu farklılıklar temelinde biçimlenen görüşlerimizin, büyük bir hızla değişen dünyada öğretim elemanlarına ışık tutacağını düşünüyoruz.